

Feltrapport · 26

VATNAHVERFI 2007

UDGRAVNINGER I NORRØNE KIRKEGÅRDE OG MØDDINGER

RAPPORT OM OPMÅLINGER OG UDGRAVNINGER I VATNAHVERFI, SOMMEREN 2007.

Niels Algreen Møller (sammenskrivning og redaktion), Louise Lund Johansen,
Christian Koch Madsen, Louise Felding, Poul Baltzer Heide og Konrad Smiarowski

Ressourceudnyttelse, Mobilitet og Kulturel Identitet –

Den norrøne bosætning i Vatnahverfi, Sydgrønland ca. AD 985-1450

I denne rapport afrapporteres de arkæologiske undersøgelser, der fandt sted i Vatnahverfi i Sydgrønland sommeren 2007 indenfor rammerne af Danmarks Nationalmuseums projekt: *Ressourceudnyttelse, Mobilitet og Kulturel Identitet – Den norrøne bosætning i Vatnahverfi, Sydgrønland ca. AD 985-1450*.

Projektet er et IPY-projekt (International Polar Year) og indgår som delprojekt i det IPY-godkendte projekt MARENA. Projektet er en direkte fortsættelse af de to SILA-projekter *Kirke, Kristendom & Storbønder i Grønland (2001 -)* og *Besigtigelser og opmålinger i Vatnahverfi (2005-2006)*.

Der er i forbindelse med sommerens undersøgelser indsamlet humant knoglemateriale til genetiske undersøgelser, som foretages på Københavns Universitets Retsmedicinske Institut, Antropologisk Laboratorium under ledelse af Niels Lynnerup.

Alle indsamlede dyrekogler er som led i IPY-samarbejdet sendt til analyse på Hunter College Zooarchaeology Laboratory i New York.

Materiale til AMS-dateringer sendes til AMS-dateringslaboratoriet på Aarhus Universitet.

Sommerens feltarbejde blev foretaget af stud.magerne Louise Felding, Louise Lund Johansen, Christian Koch Madsen og Niels Algreen Møller, alle fra Københavns Universitet, PhD-studerende Poul Baltzer Heide fra Aarhus Universitet og PhD-studerende Konrad Smiarowski, Hunter College Zooarchaeology Laboratory City University of New York. Niels Algreen Møller var leder i felten og ansvarlig for denne rapport.

Feltarbejdet 2007, som afrapporteres her, er finansieret af bevilling fra Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland (IPY – UMTS-midler).

Tak til studenterne, som arbejdede hårdt i felten. Tak til Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der gav tilladelserne til undersøgelserne, og tak til KVUG, som gjorde det hele muligt!

Jette Arneborg
Ansvarlig projektleder

København 12-12-2007

Indholdsfortegnelse

I. Indledning	2
II. Liste over berørte lokaliteter	3
III. Rejseberetning	4
IV. Beskrivelse af opmålte lokaliteter	8
60V2-IV-42	8
60V2-IV-44	9
Ø119	10
Ø120	12
Ø184	14
Ø334	16
V. Beskrivelse af resultater fra prøveboringer	18
Ø65	18
Ø71a	18
Ø171	18
Ø196	18
VI. Udgravningsberetninger	19
Ø60 Mødding	19
Ø64 Kirkegård	22
Ø78 Kirkegård	25
Ø78 Mødding	28
Ø172 Mødding	31
VII. Sammenfatning og diskussion	34
Appendiks 1. Lister fra Ø60	35
Appendiks 2. Lister fra Ø64	36
Appendiks 3. Lister fra Ø78	41
Appendiks 4. Lister fra Ø172	55

I. Indledning

I juli og august måned foretog et lille hold udsendt af Sila, Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning og Danmarks Middelalder og Renæssance, udgravninger på en række norrøne lokaliteter i Vatnahverfi-området. Årets undersøgelse var den tredje feltsæson i forbindelse med Nationalmuseets Vatnahverfi-projekt.

Holdet bestod foruden undertegnede af Louise Felding (LF), Louise Lund Johansen (LLJ), Christian Koch Madsen (CKM) alle fra Københavns Universitet; Poul Baltzer Heide (PBH), Århus Universitet og Konrad Smiarowski (KS), City University of New York.

Målet med årets undersøgelser var tosidigt. Dels skulle der frembringes materiale til isotopbestemmelser af knogler fra kirkegårde, dels skulle der hjembringes materiale til datering af så mange af områdets gårdsanlæg som muligt.

Der blev foretaget udgravninger i kirkegårdene omkring to af de mindre kirker. Disse udgravninger førte til fundet af 15 grave og der blev udtaget knogleprøver til DNA-undersøgelser og isotopundersøgelser samt trækul til datering af kirkegårdenes funktionstid.

Den resterende del af arbejdet var koncentreret omkring mindre udgravninger på flere møddinger. Ved udgravningen i den første mødding, Ø78, stod det klart at bevaringsforholdene i møddingerne ville være af stærkt varierende kvalitet. På denne baggrund foretog vi prøveboringer på flere lokaliteter for at finde lokaliteter med gode bevaringsforhold.

I alt blev der foretaget udgravning i fire møddinger for at indsamle et så stort og ensartet et dateringsmateriale som overhovedet muligt til datering af de enkelte gårdsanlægs brugsperioder. En sekundær gevinst ved udgravningen af møddingerne var tilvejebringelsen af et store mængder dyreknogler. En enkelt af møddingerne, Ø172 kunne udgraves stratigrafisk mens de øvrige møddingers lag og bevaringsforhold ikke tillod en sådan opdeling.

Fundmaterialet er hjembragt til Nationalmuseet i København. Gravebøger og plantegninger forefindes på Danmarks Middelalder og Renæssance. Dokumentationsfotos er alle taget med digitalt kamera. Alle tegninger er efter hjemkomsten blevet indscannet og mange er blevet digitaliseret i Mapinfo. Alle digitale data, fotografier, tegninger, databaselister og digitaliseringer er brændt på DVD som forefindes på Danmarks Middelalder og Renæssance og i kopi hos Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Rejsejournal forefindes hos undertegnede.

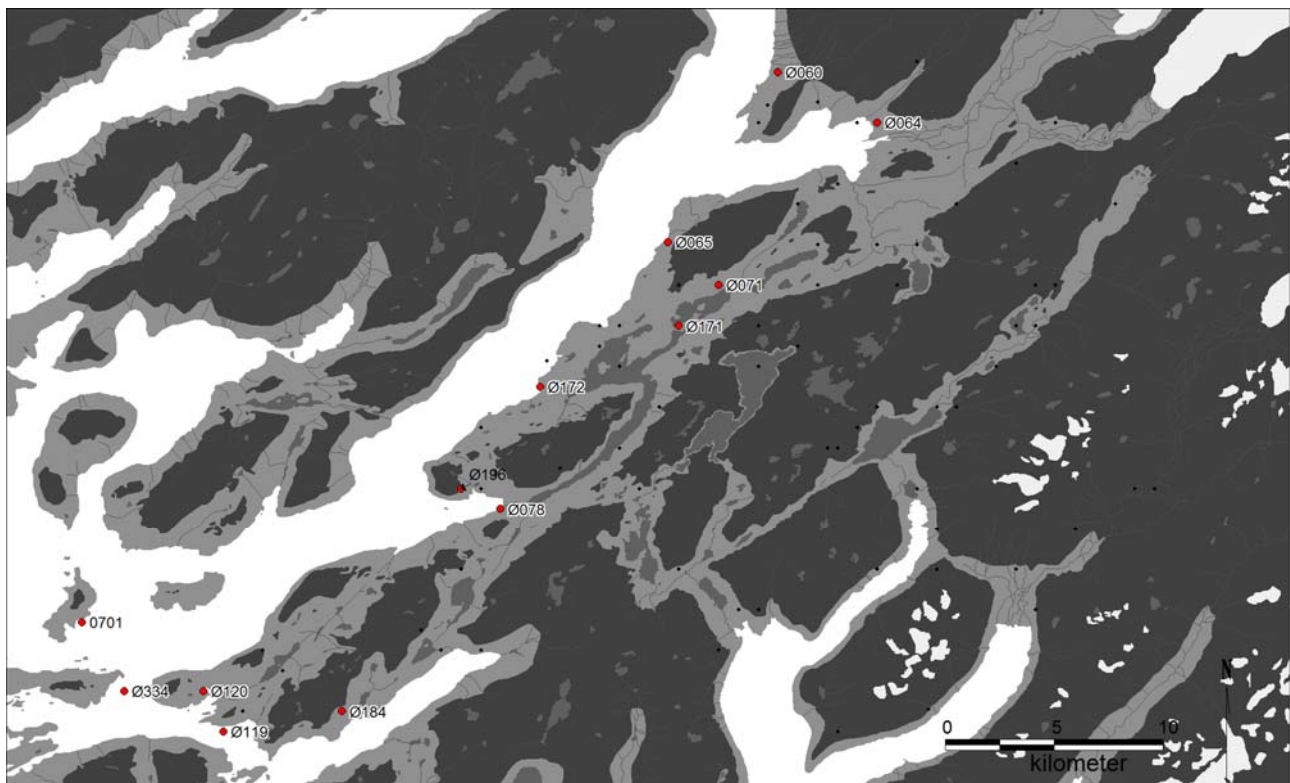
Regensen 5/12-2007

Niels Algreen Møller

II. Liste over berørte lokaliteter

Ø.nr.	Fredningsnummer	Navn	Udført arbejde
	60V2-IV-42	Karramiut	Beskrivelse af thuleruiner
0701	60V2-IV-44	Karramiut	Opmåling og beskrivelse af ruiner
Ø60	60V2-IV-618	Isotarfik	Prøveboring, Udgravning i mødding
Ø64	60V2-IV-612	Innoqquaassaq	Udgravning i mødding og på kirkegård
Ø65	60V2-IV-599	Atanikerdluq	Prøveboring
Ø71a	60V2-IV-600		Prøveboring
Ø78	60V2-IV-585	Eqaluit	Prøveboring, gravning: kirkeg og mødding
Ø119	60V2-IV-575	Illorsuit	Opmåling og beskrivelse af ruiner
Ø120	60V2-IV-574	Tasiluk	Opmåling og beskrivelse af ruiner
Ø171	60V2-IV-601	Tasilikuloq	Prøveboring
Ø172	60V2-IV-593	Tatsip Ata	Prøveboring og udgravning af mødding
Ø184	60V2-IV-579	Tasiluarak	Opmåling og beskrivelse af ruiner
Ø196	60V2-IV-587	Nimerialik	Prøveboring
Ø334	60V2-IV-573		Opmåling og beskrivelse

III. Rejseberetning

Lørdag d. 14/7-07 Solskin og stille vejr, senere overskyet.

Afrejse for CKM og NAM fra Kastrup Lufthavn til Narsarsuaq. Fortsatte fra Narsarsuaq til Qaqortoq. Blev indlogeret på vandrehjemmet og talte med Ole G. Jensen, vikarierende museumsleder for Qaqortoq Museum.

Søndag d. 15/7-07. Stille vejr. Først skyet senere solskin.

Samlede den lille gummibåd og lavede indkøbsliste.

Mandag d. 16/7-07. Solskin, tørt og stille vejr.

Hentede udstyr og den store gummibåd på havnen. Indkøbte yderligere udstyr. Prøvesejlede den nye båd.

Tirsdag d. 17/7-07 Regnvejr. Først stille senere nogen vind.

Købte forsyninger og sejlede forsyninger og udstyr til Eqaq. Ankomst for KS.

Onsdag d. 18/7-07 Regn og tåge. Senere gråvejr. Stille vejr hele dagen..

Sejlede gennem meget is og tåge til Karamiut. Her opmålte vi ruinerne på lokaliteten 60V2-IV-44 og besigtigede kort ruinerne på 60V2-IV.42. Sejlede herfra til Ø119. Slog lejr og påbegyndte registreringen. Spiste aftensmad og færdiggjorde registreringen.

Torsdag d. 19/7-07. Stille vejr med regn og tåge. Brød lejren i regnvejr og sejlede til Ø184. fandt den lille ruingruppe og opmålte hurtigt denne. Sejlede til Ø120. Blev inviteret indenfor til kaffemik. Datteren i huset havde fødselsdag. Fandt de bevarede ruiner og opmålte disse. Sejlede herfra til næsset ved Upernaviarsojurrug og registrerede ruinerne ved Ø334 samt de thuleeskimoiske grave og trapezformede thuletomter. Sejlede tilbage til Qaqortoq og blev indlogeret på vandrehjemmet.

Fredag d. 20/7-07

Pakkede udstyret i de to både og hentede forsyningerne hos Brugsen. Sejlede fra Qaqortoq mod Eqaq i meget isfyldt farvand. Efter godt en halv times sejlads satte motoren på den lille gummibåd ud. Et forsøg på at identificere problemet mislykkedes og vi bugserede båden til Eqaq med "Falken".

Bar en del af udstyret op til lejrpladsen fra opankringspladsen ud for elvmundingen. Slog lejr og begyndte at bære det resterende udstyr op. Lasse Bjerre kom hjem i det samme og transportererede vores resterende kasser med traktoren.

Lørdag d. 21/7-07 Solskin og stille vejr, senere lidt fjordvind.

Ankomst for LF og LLJ. De blev afhentet i Qaqortoq af NAM. CKM og KS påbegyndte udlægningen af målesystem på Ø78.

Søndag d. 22/7-07. Stille og overskyet, senere storm.

Fortsatte udlægningen af målesystem på boligtomt og kirke på Ø78. CKM tegnede kirke og kirkegårdsdige. Aftørvede grøften i kirkegården og påbegyndte kirkegårdsgravningen.

Mandag 23/7-07. Stormvejr og overskyet med byger.

Ud på morgenen tog stormen til. Lagde køkkenteltene ned for at spare disse. Gravede videre på kirkegården. Prøveborede omkring boligtomten for at finde møddingslag. Åbnede en grøft i møddingen.

Tirsdag 24/7-07. Solskin og let til jævn vind.

Fortsatte gravningen i både mødding og kirkegård.

Onsdag 25/7-07. Solskin og stille vejr.

Fortsat gravning i mødding og kirkegård. Påbegyndte tegning af boligtomten. Næede til undergrunden i møddingsgrøften..

Lejren ved Eqaluit

Torsdag 26/7-07. Solskin og stille vejr.

Åbnede en ny grøft i møddingen. Begge møddingsgrøfter blev registreret og der blev udtaget trækulsprøver fra profilen.

Fredag 27/7-07. Først sol senere overskyet.

Nivellering af kirkeruinen og fortsat gravning på kirkegården og tegning af boligtomten. Spiste middag hos Lasse Bjerre, fåreholderen på stedet.

Lørdag 28/7-07 Heldagsregn og stille vejr.

KS og NAM sejlede til Qaqortoq og handlede ind. Fortsat gravning i kirkegården, under presenning.

Søndag 29/7-07. Stille vejr. Overskyet med byger. Fridag i lejren.

Mandag 30/7-07. Først regn, senere opklaring.

CKM, LF og LLJ fortsatte udgravningen i kirkegården på Ø78. KS og NAM sejlede langs kysten og foretog prøveboringer i møddinger på Ø60, Ø65, Ø172 og Ø196. Ø172 viste sig meget lovende med gode bevaringsforhold.

Tirsdag 31/7-07. Stille vejr og solskin.

Ankomst for PBH. Han blev afhentet i Qaqortoq af NAM og LF, der samtidigt indkøbte flere forsyninger. CKM, LLJ og KS fortsatte gravningen i kirkegården på Ø78.

Onsdag 1/8-07. Silende regn. Senere lidt opklaring.

CKM og LLJ fortsatte gravningen på Ø78 mens resten af holdet sejlede til Ø172 og åbnede en grøft i møddingen der.

Torsdag 2/8-07. Stille og skyet. Senere sol.

CKM og LLJ fortsatte gravningen på Ø78 mens resten af holdet sejlede til Ø172 og udvidede grøften i møddingen. Hen under aften påbegyndtes nedpakning af lejren.

Fredag 3/8-07. Skyet og stille vejr.

Pakkede lejren sammen. KS og LF blev sat af på Ø172 hvor en ny lejr blev etableret og gravningen i møddingen fortsatte. CKM og LLJ fortsatte registreringen af grøften i kirkegården på Ø78.

Lørdag 4/8-07. Sol. Først stille senere en del fjordvind.

Sejlede den resterende del af lejren ved Eequaluit (Ø78) til Ø64. Her etablerede CKM, LLJ og PBH ny lejr/ indlogerede sig i en mindre hytte. Gravningen på Ø172 fortsatte.

Søndag 5/8-07. Først lidt sol og let vind. Senere regn og en del vind.

KS og LF fortsatte gravningen på Ø172. LLJ, CKM og PBH påbegyndte en grøft i kirkegården ved Ø64. NAM sejlede til Qanisartut og gik herfra ind i land for at foretage boreprøver på møddingerne i indlandet. Borede på Ø71a og Ø171.

Mandag 6/8-07. Overskyet med drivende byger og en del vind. Senere vedvarende regn. Arbejdet fortsatte på både Ø64 og Ø172.

Tirsdag 7/8-07. Skyet med enkelte byger. Først stille senere kuling.

Fridag. Hele holdet sejlede til Igaliku, til varmt bad i servicehuset og indkøb. Kiggede på ruinerne men måtte hurtigt af sted, da det trak sammen og der var stormvarsel for hele området.

Onsdag 8/8-07. Stille vejr og solskin. Fjordvind sidst på dagen.

Udgravningerne på Ø64 og Ø172 fortsatte. NAM sejlede til Ø60 og åbnede en mindre grøft i møddingen nedenfor boligtomten.

Torsdag 9/8-07. Stille vejr og solskin senere fjordvind.

Fortsatte udgravningerne på Ø60, Ø64 og Ø172. Problemer med det elektriske system på den store gummibåd. En løs forbindelse blev fundet og fejlen rettet.

Fredag 10/8-07. Skyet og vind af orkanstyrke.

En sydost ramte området hen under morgen. På Ø64 blev holdet tvunget indendøre, mens holdet på Ø172 lagde køkkenteltet ned, stormsikrede de små telte og sikrede gummibåden yderligere.

Lørdag 11/8-07. Skyet og orkan.

Begge hold måtte fortsat blive i læ.

Søndag 12/8-07. Hen under morgen løjede stormen af. Solskin og kuling.

Genoptog arbejdet på Ø64 og Ø172.

Mandag 13/8-07.

Fortsatte udgravningerne på Ø64 og Ø172. Registrerede boligtomten på Ø172.

Tirsdag 14/8-07.

Fortsatte udgravningerne på Ø60, Ø64 og Ø172.

Onsdag 15/8-07. Først regn og stille. Senere opklaring. Færdiggjorde arbejdet på Ø60 og fortsatte gravningerne på Ø64 og Ø172.

Torsdag 16/8-07. Stille og tåget. Senere opklaring og fjordvind.
Sejlede soldeprøver og fund til Qaqortoq. Færdigregistrerede grøften ved 172. Flyttede lejren ved Ø64 til Ø172 og hele holdet lukkede grøften ved Ø172.

Fredag 17/8-07. stille vejr. Først regn, senere overskyet og tåget.
Pakkede lejren. Sejlede fra Tatsip Ata til Hvalsø Kirke. Så kirken og omgivende ruiner og sejlede mod Qaqortoq. Løb tør for brændstof undervejs men købte brændstof af en anden båd. Det viste sig senere at et par spændbånd på brændstofslangerne havde løsnet sig og motoren havde lækket benzinen. Blev indkvarteret på vandrehjemmet i Qaqortoq og spiste middag på Narparsivik.

Lørdag 18/8-07. Regnvejr
Hjemrejse for LF, PBH og LLJ. CKM, KS og NAM hentede det resterende udstyr i Tatsip Ata og begyndte at ordne udstyr.

Søndag 19/8-07. Regnvejr.
Tørrede telte indendørs og ordnede udstyr. Pakkede fund og udstyr i kasser og skrev pakkelister til toldmyndighederne.

Mandag 20/8-07. Gråvejr med byger. Kraftig vind.
Pakkede telte i kasser og afsendte fund, materialeprøver og udstyr. Lagde gummibåden på bøje i havnen i Qaqortoq og pakkede

Tirsdag 21/8-07
Regnvejr og nogen vind. Senere opklaring.
Hjemrejse for CKM, KS og NAM. Fløj fra Qaqortoq til Narsarsuaq og herfra videre til København.

Orkan pisker gennem Igaliku Fjord. Set fra Ø172.

IV. Beskrivelse af opmålte lokaliteter

60V2-IV-42; Karramiut; Thuleruiner; N60 42.222 W45 56.270

Ruingruppen ligger på et næs på den sydlige del af Kobbermineøen. De fem thuletomter ligger alle meget kystnært. Ruingruppen er indmålt med håndholdt GPS men ikke opmålt.

Ruingruppen består af følgende ruiner:

Ruin 1: Kvadratisk tomt.

Ruin 2: Trapezformet tomt.

Ruin 3: Fælleshus på over 15 meters længde.

Ruin 4: Fælleshus på over 15 meters længde.

Ruin 5: En nedgravet cirkulær thuletomt med en kvadratisk kogeniche i forbindelse med gangen.

Nyere tids ruin på 60V2.IV-44.

60V2-IV-44; Karramiut

Mindre lokalitet på sydsiden af kobbermineøen.

Pladsen ligger på et smalt stykke forland og en tange i forbindelse med en sydvendt bugt. De eskimoiske ruiner er allerede kendt ligesom den store kvadratiske nyere tids bygning er registreret tidligere. Mens tre af tomterne meget vel kunne være nordbotomter. Specielt den ene (Ruin 3) har alle de klassiske kendetegn ved en nordboruin af sten og tørv.

Ruin 1. Ruinkompleks.

Større ruin af sten og tørv på ca. 7 meters bredde og 8 meters længde. Ruinen har flere indgange og adskillige rum og gange kan udskilles i ruinen. Ruinens mure er op til 40cm høje og 50cm brede. Ruinen er delvist borteroderet af kysterosion. Den er bevokset med græs, ranunkel, bregne, pil og rosenrod. Ud fra tomtens layout med skråtstillede gange imellem de enkelte rum virker det sandsynligt at tomten er en nordbotomt.

Ruin 2. Lille ruin af sten og tørv.

Lille sten og tørvebygget tomt. Murene er op til 50cm høje og 1m brede. Tomten er ca. 4m lang og 3m bred og har en ca. 0,8m bred udgang ned imod havet. Tomten er bevokset med græs, ranunkel og lidt pil. Tomten ligner i byggemåde en nordboruin.

Ruin 3. Lille ruin.

Ruin på ca. 2,2 meters bredde og 3 meters længde. Tomtens mure er ca. 80cm brede og er bevaret i op til 40cms højde. Murene er bygget af sten og tørv og den ene side er bygget op til større klippeblok. Tomten har udgang ned imod kysten og er bevokset med græs, ranunkel og blåkløkke. Tomten kan ud fra dimensioner og byggemetode være nordbo eller evt. nyere tids ruin i forbindelse med den store nyere tids ruin på stedet.

Thuleruin 1. Trapezformet thuletomt.

Trapezformet tomt med mure af store sten og tørv. Tomtens sydmur er meget kollapsede. Murene er op til 20cm høje og 30cm brede. Tomten er ca. 4,6m bred og 5,7m lang og bevokset med græs, ranunkel og mælkebøtte. En bunke sten foran tomtens indgang kan være resterne efter en kogeniche.

Thuleruin 2. Trapezformet thuletomt.

Tomtens mure er opbygget af sten og tørv. De er op til 0,4m brede og 0,2m høje. Tomten er ca. 5,6m lang og 4,5m bred på det bredeste sted.

Nyere tids ruin. Stor kvadratisk ruin.

Større tomt af sten og tørv. Tomten ligger på næssets smalleste del og tomtens vestvæg mangler og har muligvis bestået af en træfacade. Tomtens vægge er ca. 1,2m høje og 2m brede. Tomten er 12,7m lang og 6,8m bred og bevokset med græs. Tomten er formentlig fra nyere tid.

Ø119; 60V2-IV-575; Illorsuit

De norrøne ruiner ved Illorsuit ligger i en sydvendt cirkusdal vendt mod strædet mellem Kangerdluarsojurok og Igaliku Fjord. Umiddelbart bag ruingruppen rejser terrænet sig drastisk. Ruingruppen ligger ud til en lille vig, der umiddelbart byder på udmærkede opankringsforhold om end ikke en specielt beskyttet naturhavn. Der har i nyere tid været en fåreholder på stedet. Resterne og fundamentet til hans huse ses endnu. Det ene af disse huse er anlagt umiddelbart nedenfor den norrøne boligtomt og ser ud til at have forstyrret møddingen.

Ruingruppen blev registreret af Clemmesen i 1910 og er af Albrethsen i 1969. Nummereringen Ruin 1 til ruin 13 følger Albrethsens nummerering. Ruin 14 blev fundet ved dette års feltarbejde.

Ruin 1. Stenbygget økonomibygning

Økonomibygning på ca. 3,5 gange 4 meter. Ruinen har indgang i den sydøstlige gavl og nordvæggen udgøres af en naturlig klippe. De stenbyggede mure er o. 0,5m høje og 0,8m brede. Ruinen er bevokset med græs og bjergløvfod.

Ruin 2. Fold.

Fold af store stenblokke bygget op til en naturlig klippeflade. Folden dækker et areal på i alt ca. 30m². Murene er op til 1,2m høje og bygget af gigantiske stenblokke på to sider mens naturlige klippepartier udgør de øvrige sider. Der er en indgang i folden på ca. 1,2 meter.

Ruin 3. Økonomibygning.

Stærkt sammenskredet økonomibygning af sten og tørv. Tomten måler ca. 13 gange 7 meter. Murene er ca. 1m brede og 40cm høje. Ruinen er mest udskreden i sydsiden mens nordmuren tydeligt kan udskilles. Der er mange sten at se i fladen. Tomten er bevokset med pil, græs og mos.

Ruin 4. Formentlig økonomibygning.

Uformelig stenbunke på ca. 5 gange 8m. Bunken er formentlig resterne af en mindre økonomibygning bygget af sten og tørv. Der er ingen synlige murforløb i tomten, der hæver sig ca. 40cm over terræn. Bevokset med græs, bjergløvfod og lidt pil.

Ruin 5. Boligtomt.

Den store boligtomt er ca. 20 gange 33 meter stor. Den hæver sig omkring 1 meter over terræn. Visse steder ses mange sten i overfladen og der er antydning af mange rum i tomten er bevokset med græs og mos.

Syd for tomten antyder græstuer og frodigt græs tilstedeværelsen af en mødding. Denne er forstyrret af betonpiller og fundamentsgrøfter fra et ikke færdigopført fåreholderhus.

Ruin 6. Økonomibygning.

Stenbygget økonomibygning. Tomten måler ca. 3,3 gange 7,6 meter. Tomten er bevokset med pil, græs og bjergløvfod.

Ruin 7. Fold.

Fold anlagt op imod naturlig klippeside mod nord. Foldens mure udgøres af store stenblokke og tørv, er ca. 1m brede og op til 1m høje. Folden indhegner et areal på ca. 21m² og har en indgang på ca. 0,8m i bredden. Folden er bevokset med græs og pil.

Ruin 8. Mindre økonomibygning.

Helt sammenfalden tomt af sten og tørv. Tomten fremstår som en stenhob der hæver sig ca. 1m over terræn. Tomten måler ca. 5 m i bredden og 6,5m i længden. Tomten er placeret op til en naturlig klippeblok og bevokset med græs og pil.

Ruin 9. Økonomibygning.

Større økonomibygning bygget af sten og tørv. Mange sten er synlige i fladen men det er ikke muligt at udskille murforløb. Tomten måler ca. 10 gange 13 meter. Tomten er muligvis gravet delvist ind i skrænten og er bevokset med pil, græs og bjergløvfod.

Ruin 10. Økonomibygning.

En stenbygget økonomibygning på ca. 4,4 gange 6 meter. Mod syd og øst ses endnu rester af de oprindelige murforløb ellers er tomten helt sammenstyrtet og fremtræder kun som en stenhob.. Murene er op til 0,5m høje og 0,5m brede. Tomten er anlagt på en højtliggende flad klippe og bevokset med mos og lidt græs.

Ruin 11. Økonomibygning.

Tomten fremstår som en uformelig stenhob på 0,5 meters højde, ca. 7 meters længde og 5,5 meters bredde. Der er ingen synlige murforløb. tomten formentlig bygget af sten og tørv. Tomten er bevokset med bjergløvfod, græs og lidt pil.

Ruin 12. Fold.

Fold bygget op til naturlig klippeside. Murene er op til 0,5m høje 1 meter brede og bygget af store stenblokke. Tomten omkredser et areal på ca. 23m² og er bevokset med pil, bjergløvfod og græs.

Ruin 13. Thuletomt.

Svagt trapezformet thuletomt på klippeflade. Væggene er ca. 30cm høje og 50cm brede og lavet af store stenblokke. Tomten er formentlig anlagt oven i en ældre norrøn stenbygning. Tomten måler ca. 5 gange 6 meter.

Ruin 14. Lille økonomibygning.

Lille sten og tørvebygget tomt på ca. 2 gange 3 meter. De utydelige vægge er 10-15cm høje og 30cm brede og løber mellem blotlagt undergrundsklippe og en større klippeblok. Tomten er bevokset med græs.

Ø120; 60V2-IV-574; Tasiluk

Ruinerne ved Tasiluk er anlagt ud til en beskyttet naturhavn i bunden af en dyb vig. Ruinerne ligger i terrænet umiddelbart øst for vigen bygget omkring en højderyg. Ruingruppen er registreret af Clemmesen i 1910 og igen af Albrethsen i 1969.

Ved Albrethsens inspicering i 1969 var flere af ruinerne allerede blevet sløjfet for at give plads til fåreholderens marker. Boligtomten (Albrethsens ruin nr. 5) og en del af et dige (Albrethsens ruin nr. X) er helt borte i dag. Den nuværende fåreholder kunne genfinde boligtomten på marken som et sted hvor græsset står dårligt.

Nummereringen Ruin 1-Ruin 8 følger Albrethsens nummerering, ruin 9 fundet ved dette års feltarbejde.

Ruin 1. Økonomibygning.

Sten og tørvebygget hus. Bygget op imod klippevæggen mod sydøst og måler ca. 6 gange 9 meter.. Tomten er meget sammenstyrtet og murene er bevaret i op til 40cms højde. Enkelte rum og indgangen er synlige. Bevokset med lidt græs og pil.

Ruin 2. Fold.

Meget sammenfalden fold med mure af meget store sten og tørv. Murene er bevaret i op til 40 cms. højde. Folden er bygget op til naturlig klippevæg og dækker et areal på i alt ca. 30m². folden er bevokset med græs, ranunkel, blåklokke og pil.

Ruin 3. Økonomibygning.

Meget sammenfalden sten og tørvebygget bygning, der fremstår som en mindre stenhob. Tomten måler ca. 6 meter i bredden og 8 meter i længden og hæver sig op til 50cm over terræn. Enkelte rum kan anes i tomten. Tomten er bevokset med pil, græs og ranunkel.

Ruin 4. Boligtomt.

Boligtomten er helt ryddet (1968-1969) i forbindelse med markarbejde og kunne ikke genfindes. Tomten har ifølge Albrethsen været ca. 15-20m bred og 30m lang.

Ruin 5, Mulig økonomibygning.

Forsænkning i terrænet på ca. 3 gange 5 meter. Store stenblokke i bunden og enkelte sten i forsænkningens sider, samt den rektangulære form antyder at forsænkningen er en forsænket bygning. Tomten er bevokset med græs, ranunkel og blåklokke.

Ruin 6. Mulig økonomibygning.

Stenbunke af meget store sten. Stenhoben måler ca. 4 gange 5 meter og er bevokset med græs, ranunkel og blåklokke.

Ruin 7. Stendynge

Stendynge halvt ødelagt af traktorvej. Ifølge en tidligere fåreholder var dette en stenbygget bygning. Stenhoben måler ca. 4 gange 9 meter. Bevokset med ranunkel, græs og bjergløvfod.

Ruin 8. Dige.

Rester af et lavt dige af jord og sten. Diget er op til 0,5m højt og 1m bredt. Den nordøstlige del er ifølge Albrethsen ryddet i nyere tid. Diget er bevokset med græs og blåklokke.

Ruin 9. Forsænket økonomibygning.

Delvist forsænket økonomibygning i umiddelbar forbindelse med Ruin 3. Bygningen er ca. 3,6 gange 3 meter. Murene er ca. 1m brede og 20cm høje og opbygget af mange sten og tørv. Bevokset med græs og ranunkel

Ø184; 60V2-IV-579; Tasiluarak

Ruingruppen ligger i en mindre bugt på nordsiden af Kangersluarsorujuk. Ruinerne ligger i en mindre cirkusformet dal ud for hvilken en halvø skærer sig ud i bugten. På begge sider af halvøen er lavt vand og på vestsiden er der gode muligheder for at finde beskyttede ankerpladser. På halvøen ligger de eskimoiske trapezformede teltomter. Bag ruingruppens centrale del stiger terrænet jævnt. I blokmarken oppe i terrænet ligger fårefoldene.

Ruin 1. Lille norrøn økonomibygning.

Lille tomt af sten og stov. Fremstår mest som en stenhob i dag. Murene er op mod 20cm over terræn og o 40cm over bunden af det ene tydelige rum som fremstår. Dette rum har stensatte vægge. Tomten er ca. 3m lang og 2m bred. Væggene er ca. 0,5m brede. Tomten er bevokset med græs. En enkelt lichen (*Rhizocarbon geograficum*) måler 3,5cm i diameter.

Ruin 2. Lille tomt.

Lille udflydende tomt på ca. 3 gange 3,7 meter. Tomtens vægge er ca. 50cm brede og 40cm høje og bygget af sten og tørv. Tomten er bevokset med græs og mos. Lichenerne måler op til 3cm i diameter (*Rhizocarbon geograficum*). Tomten er formentlig norrøn.

Ruin 3. Mindre tomt.

Udflydende tomt på ca. 3,3 gange 4 meter. Tomten har ca. 40cm høje og 50cm brede sten- og tørvebyggede vægge. En større stenblok in situ indgår i tomtens sydvæg. Tomten er bevokset med græs. Tomten er formentlig norrøn.

Ruin 4. Større ruinkompleks.

Udflydende sten- og tørvebygget ruinkompleks på ca. 21 meters længde og op til 12 meters bredde. Komplekset er formentlig resterne af en stald eller boligtomt. Mest sandsynligt en stald. Tomten hæver sig op til 2 meter over terræn og er bevokset med græs og mos. Nedenfor tomten ses frodig vegetation, der formentlig indikerer tilstedeværelsen af en mødding.

Ruin 5. Stor udflydende boligtomt.

Stort boligkompleks af sten og tørv. Tomten er 43 meter lang og ca. 26 m bred. Tomten hæver sig op til 2 meter over terræn. Flere rum og mure kan tydeligt udskilles i tomten. Tomten er bevokset med græs og pil. Den frodige bevoksning i terrænet nedenfor tomten indikerer formentlig møddingen.

Ruin 6. sten og tørvebygget økonomibygning.

En meget sammenstyrtet sten og tørvebygget økonomibygning. Tomten måler ca. 3 gange 5 meter. Væggene er bevaret i op til 2 skifter/30cms højde. Tomten er bevokset med pil, græs og blåklokke.

Ruin 7. Stenbygget økonomibygning.

Økonomibygning anlagt i blokmark og opbygget af store stenblokke. Bygningen er ca. 5,5m lang og 2,8m bred. I bygningens østside findes en udgang på ca. 0,7 meters bredde. Murene er bevaret i op til 1,5 meters højde og er ca. 1 meter brede.

Ruin 8. Lille skjul.

Skjul bygget af store stenblokke op af naturlige klippeblikke i blokmark. Skjulet er ca. 1,9 gange 2 meter og murene er bevaret i op til 80cms højde. Østsiden af skjulet er sammenstyrtet. Bevokset med græs og bjergløvfod.

Ruin 9. Stor fold.

Stor fold med inddeling i flere mindre områder. Folden dækker et areal på i alt ca. 120m². De stenbyggede mure er bevaret i op til 3 skifters/ 1 meters højde er ca. 1 meter brede og er sat med store stenblokke imellem store naturligt forekommende blokke. Folden er bevokset med bjerløvfod, græs, mos og blåklokke.

Ruin 10. Sammenstyrtet økonomibygning.

Meget sammenstyrtet stenbygget tomt. Tomten er ca. 7m lang og 3,3m bred. Tomtens mure er bevaret i op til 30cms højde og er ca. 1m brede. Tomten er bevokset med ranunkel, pil, mos og græs.

Ruin 11. Lille forsænket økonomibygning.

En lille tomt på ca. 2,7 meters længde og 1,6 meters bredde. Tomtens mure er lavet af sten og opgravet materiale. Murene er udflydende og rejser sig op til 40cm over terræn.

Ruin 12. Udflydende boligtomt.

En af sten og tørv der hæver sig ca. 1 meter over omgivelserne. Enkelte rum kan udskilles i tomten. Der måler i alt 17m i længden og 9 meter i bredden. Tomten er bevokset med græs og mos og delvist eroderet af havet.

Thuleruin 1. Trapezformet thuletomt.

Trapezformet thuletomt på klippeflade. Tomten er delvist borteroderet af havet. De sten og tørvebyggede vægge er op til 20cm høje og 50cm brede. Tomten er bevaret i 3 meters længde og op til 4m bred. Tomten er bevokset med græs.

Thuleruin 2. Trapezformet thuletomt.

Trapezformet thuletomt anlagt på flad klippe ned til kysten. Tomtens mure er opbygget af sten og tørv, er o. 50cm brede og 30cm høje. Ved indgangen ligger store sten, som muligvis er resterne efter en stenbygget kogeniche. Tomten er 4,2m lang og ca. 4m bred på det bredeste sted.

Ø334; 60V2-0IV-573 og 60V2-IV-39; Upernaviarsuaraq

Ruingruppen ligger ud til strædet imellem Akia og fastlandet. Umiddelbart bag ruinerne rejser landet sig brat mod øst. Afstanden imellem fastlandet og en af de mindre øer i strædet er på dette sted ikke mere end godt 200 meter. Der er på stedet en del thuleruiner (60V1-IV-39), Et mindre nordbogårdsanlæg (60V2-IV-573) og i blokmarken ovenfor nordbotomterne ligger thuleeskimoiske grave som ikke er registreret tidligere. Ruingruppen er registreret af Ove Bak i 1971. To af de af Bak registrerede ruiner blev ikke fundet ved årets feltarbejde, mens der blev til gengæld registreret syv nye nordbo-ruiner.

Thuleeskimoiske ruiner og grave. (60V2-IV-39)

De thuleeskimoiske kulturlevn på stedet strækker sig over en strækning på godt 200 meter langs kysten med en række grave liggende i baglandet. Baglandet blev ikke undersøgt nærmere og det er meget sandsynligt at flere grave vil kunne findes ved en nærmere eftersøgning.

Thuleruin 1. Trapezformet thuletomt med ca. 30cm brede og 20cm høje mure. Tomten er ca. 5m lang og op til 4,8m bred.

Thuleruin 2. Trapezformet thuletomt. Tomten er forstyrret og delvist borteroderet. Tomten er op til 4,9m bred og bevaret i ca. 4 meters længde.

Thuleruin 3. Trapezformet thuletomt.

Trapezformet thuletomt på 6 meters længde og op til 5 meter i bredden. Bevokset med revling, græs og lidt løvfod. Foran tomten ses rester af en læmur anlagt foran indgangen op til en større klippeblok.

Thuleruin 4. Trapezformet thuletomt.

Trapezformet thuletomt på ca. 6meters længde og op til 4 meters bredde. Foran tomten ses rester efter en læmur. Tomten er bevokset med revling, løvfod og græs.

Ligger i god overensstemmelse med thuleruin 3 og det er overvejende sandsynligt at de to tomter med et indbyrdes mellemrum på ca. 4 meter er samtidige.

Thuleruin 5. Trapezformet thuletomt.

Trapezformet thuletomt bevokset med græs. Tomten er 5,7m lang og op til 5,3m bred. Væggene er 40cm brede og 15cm høje. Foran tomten er der rester efter en lille læmur.

Grav 1. Thuleeskimoisk grav.

Thuleeskimoisk grav opbygget af mellemstore sten i blokmark. Graven er 2,3m lang og 1,6m bred. Lichener (Rhizocarbon Geograficum) er op til 2,3cm i diameter.

Grav 2. Thuleeskimoisk grav.

Thuleeskimoisk grav opbygget som stenrøse. Graven er ca. 2,3m bred og 2,7m lang. Lichenerne (Rhizocarbon geograficum) måler 2,8cm i diameter.

Grav 3. Thuleeskimoisk grav.

Thuleeskimoisk grav med to mennesker i. Graven er opbygget som en stenrøse og er 2m bred og 2,4m lang. Lichenerne (Rhizocarbon geograficum) måler op til 4,6cm i diameter. Skeletterne i graven er meget velbevaret.

Norrøne ruiner (60V2-IV-573; Ø334)

Ruin 1. Norrøn økonomibygning eller fælleshus?

Bygning med meget velbevarede mure af sten og tørv. To mure er borteroderet af havet men nord- og østmuren står endnu i op til en højde af 80cm og er mellem 1,2 og 2 meter brede. Bygningen har været mindst 5m bred og 12,5m lang.

Graden af bevaring samt de meget små lichener kunne tyde på, at dette er en bygning fra nyere tid. Måske resterne af et delvist borteroderet fælleshus.

Ruin 2. Mindre økonomibygning.

Mindre økonomibygning med 40cm brede og 40cm høje udflydende mure. Bygningen er ca. 2,7m bred og 4m lang med en indgang i det sydlige hjørne. Den er muligvis blevet udgravet.

Ruin 3, Boligtomt.

En boligtomt på ca. 11 meters bredde og 26 meters længde. Tomten har et indgangsparti i sydvestsiden på ca. 4 meters længde og minder således om et thuleeskimoisk fælleshus. Andre træk som f.eks. en række mindre rum og antydninger af indvendige gange antyder dens norrøne oprindelse. Ove Bak bestemte den som et thuleeskimoisk fælleshus, men der er nærmere tale om en thuleeskimoisk genbrug af en norrøn boligtomt. Indermurene er stensat i hele murens højde og murene er bevaret i op til 1,2m i højden og er 1-1,5 meter brede. Tomten er bevokset med græs og løvfod.

Ruin 4. Stenet ruinområde.

I et område på ca. 3 gange 9 meter ses flere stensatte mure, der senere er blevet forstyrret. Disse er formentlig resterne efter fårely anlagt op af klippeblokke. Bevokset med løvfod, gråpil og blåklokke,.

Ruin 5. Fårely.

En del af Ruin 4. Fårely på ca. 0,4 gange 0,6 meter. Bevokset med løvfod, gråpil og blåklokke.

Ruin 6. Økonomibygning.

Sten og tørvebygget økonomibygning. Tomten måler 5 gange 8 meter og har tre rum med separate indgange. Væggene er omkring 1m høje og 1m brede. Tomten er bevokset med græs, løvfod og pil.

Ruin 7. Fåreskjul.

Lille fåreskjul på ca. opdelt i to mindre skjul op imod den samme store klippeblok. Hvert af rummene er ca. 1 gange 2 meter stort.

Ruin 8. Fåreskjul.

Lille fåreskjul på 1 gange 1,3m anlagt op til større klippeblok.

Ruin 9. Fåreskjul eller jagtly.

To mindre stensatte ly anlagt op til en stor klippeblok. Formentlig nyere tids jagtly.

V. Beskrivelse af resultater fra prøveboringer

Der blev foretaget prøveboringer i møddingerne på i alt 7 lokaliteter. Af disse blev der foretaget udgravninger på tre Ø60, Ø78 og Ø172 hvorfor disse ikke vil blive behandlet nærmere i dette afsnit, mens resultaterne fra boringerne på de sidste fire lokaliteter Ø65, Ø71a, Ø171 og Ø196 skal gennemgås i det følgende.

Boringerne blev foretaget med et to cm bredt kernebor. Resultatet fra hver boring blev noteret ned som en lagfølge med beskrivelse af antallet af cm per lag og lagets art og indhold af inklusioner. Borestedet blev indmålt enten med GPS eller i forhold til de nærliggende ruiner. Det blev tilstræbt at nå undergrund i hver boring men i flere tilfælde kunne dette ikke lade sig gøre pga. sten. Målingerne med beskrivelse af de enkelte lag findes i gravebogen for møddingerne Ø60 og Ø78. Nedenfor et kort resumé af resultaterne.

Boreprøve fra det rigekulturlag på Ø172

Ø65; 60V2-IV-599; Atanikerdluq;

Der blev foretaget 11 boringer, der alle nåede til undergrund. Boringerne blev fordelt hele vejen rundt om boligen med en afstand til denne på mellem 2 og 5 meter. Kulturlaget fremstod som et lag af siltet let humøst materiale med indslag af enkelte mindre trækulsstykker. Laget var ingen steder over 35cm tykt og bevaringen for organisk materiale generelt dårlig. Den generelle lagfølge på pladsen var: Nuværende vækstlag – siltet tørvelag med kulturpåvirkning – lyst gråt silt – lyst rødbrunt undergrundsgrus.

Ø71a; 60V2-IV-600;

Der blev i alt 13 boringer af hvilke 9 nåede undergrunden. Det fleste steder fremstod kulturlaget som gråbrunt siltet tørv, men enkelte steder umiddelbart nedenfor boligen var et mere kulturpåvirket mørkt gråbrunt/gråsort humøst tørvelag. Kulturlaget var i bedste fald omkring 40cm tykt. Men generelt ikke særligt rigt på kulturindslag. Den generelle lagfølge på pladsen var: Nuværende vækstlag – siltet tørvelag med kulturpåvirkning – gråt siltet lag – brungult undergrundssilt med enkelte sten.

Ø171; 60V2-IV-601; Tasilikuloq;

Der blev foretaget 7 boringer og et enkelt sted blev en profil i fåreholderens grøft afrenset. Der blev ved en enkelt boring (CP6) nedenfor boligtomten afslørede et meget humøst kulturlag med meget trækul og brændte ben. Laget var i alt 27cm tykt. Men lagene med kulturpåvirkning var ellers generelt meget siltede og meget lidt kulturpåvirkede. Den generelle lagfølge på pladsen var: Nuværende vækstlag – siltet humøst materiale – kulturlag – siltet undergrund – gulbrun gruset undergrund.

Ø196; 60V2-IV-587; Nimerialik;

Der blev foretaget 8 boringer hvoraf 6 nåede undergrund. Boringerne var fordelt Mellem bolig og lade og nedenfor disse. Det nærmeste boringerne kom et kulturlag fandtes i de to boringer nedenfor boligtomten. Her blev fundet et siltet tørvelag. Der blev ikke fundet spor efter trækul, knogle eller lignende i forbindelse med dette tørvelag. I de øvrige boringer var lagfølgen: Nuværende vækstlag – siltlag – sterilt undergrundsgrus.

VI. Udgravningsberetninger

Ø60; 60V2-IV-618; Isotarfik Udgravning 2007

Introduktion

Det norrøne gårdsanlæg, Ø60, ligger i det let kuperede kystforland ned mod Igaliku Fjord. Ruinerne er placeret ned til en naturlig havn. Naturhavnen er dannet hvor klippepartier mod nord og syd beskytter et område, hvor mindre fartøjer kan ligge for anker eller fortøjet til klipperne ved både højvande og lavvande. Klipperne beskytter havneområdet mod fjordbølger og is.

Boligen ligger umiddelbart overfor denne naturhavn i et jævnt skrånende terræn godt 40m fra kysten. Nedenfor/vest for boligen viste boreprøver forekomsten af tykke møddingslag. En mindre grøft på 1 gange 2 meter blev åbnet i møddingen godt 5 meter fra boligen.

For fotoliste og fundliste se Appendiks 1.

Metode.

Der blev først foretaget boreprøver i området umiddelbart nedenfor boligtomten for at finde de dybest mulige møddingslag i en hvis afstand fra boligen. Grænsen mellem bolig og mødding er meget udflydende, og det blev forsøgt at undgå for mange store sten fra de nedskredne mure, da de store sten tager lang tid at grave udenom og fjerne.

En grøft blev udlagt omkring fem meter øst for boligtomten og nedenfor denne. Den 1 gange 2 meter store grøft blev udlagt på tværs af boligtomtens længdeakse. Efter aftørvingen blev de øverste to lag udgravet hurtigt med ske og materialet fra disse soldet igennem et 4 cm sold. Fra hver m² blev der udtaget en enkelt spand til soldning igennem et 1mm net. Tidsmangel tvang os til at udgrave den resterende del af møddingen uden soldning af materialet. Fra hver af de efterfølgende lag blev der blot soldet en enkelt spand fra hver m² herefter soldet igennem et 1mm net..

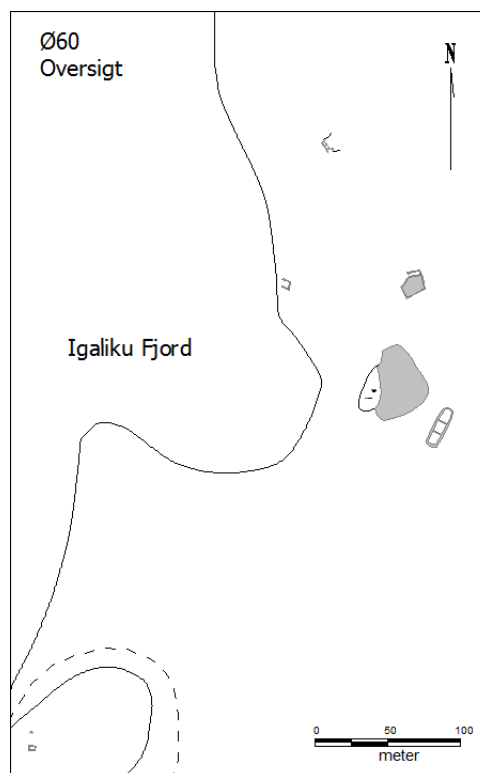
Fund blev indsamlet arbitrære 20cm tykke lag m² for m². Efter endt udgravning blev profilen tegnet og fotograferet. Herefter blev der udtaget trækulsprøver fra profilen og dybden af disse prøver blev indmålt.

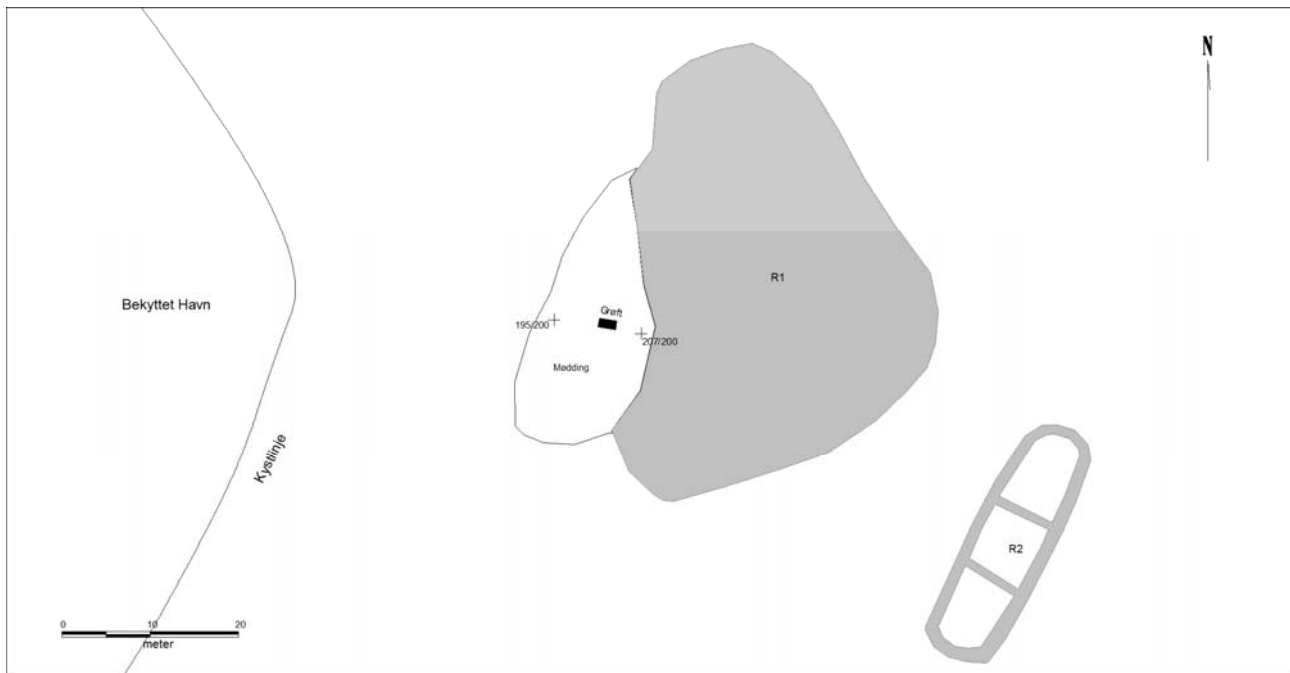
Alle fund af jern og fedtsten blev hjembragt. Alle knogler der ikke splintredes med det samme blev ligeledes hjemtaget. Mens mange af de porøse og fragmenterede knoglestumper ikke kunne indsamles som følge af deres dårlige bevaringstilstand.

Målesystem

Målesystemet blev udlagt med x-aksen stigende mod øst og y-aksen stigende mod nord.

Målesystemet blev fæstet i grøftens sydvestre hjørne i punktet 200/200 og blev efter endt udgravning indmålt med GPS I punkt 200/200 = E45,349959/N60,928839 og punkt 202/200 = E45,349922/N 60,928836 (WGS 84).

Den centrale del af gårdsanlægget med grøften og målesystem

Resultater

Møddingen viste sig at være op til 70 dyb. Bevaringsforholdene var generelt dårlige og der kunne ikke i udgravningssituationen udskilles mere end to lag. I profilen kunne der udskilles seks lag. Det nuværende tørvelag øverst, tre lag i møddingen og to naturlige lag nederst.

Henover den sterile findes et lag grå silt. Henover dette ses den oprindelige tørveflade med vekslende lag lysere og mørkere tørvelag vekslende med enkelte lag af grå silt. Vækstfladen synes at vidne om skiftende vækstbetingelser samt enkelte episoder med betydelig vandgennemstrømning. Møddingslagene er generelt meget kompakte og synes at vidne om forholdsvis stor vandgennemstrømning og en betydelig omsætning af organisk materiale. Knogler og mindre sten er generelt aflejret vandret, i lag 3 hvilket kunne tyde på en gradvis påfyldning på møddingslagene, med små mængder materiale smidt ud af gangen. mens de i lag 4 og lag 5 oftere optræder lodret eller på skrå hvilket kunne tyde på større udrømninger i disse lag eller en senere omrodning af materialet. Knoglerne er meget møre, men de blev ved udgravningen ofte påtruffet i hel stand. Der blev ved udgravningen ikke fundet spor efter egentlige brugsflader.

Lagbeskrivelser til sydprofil

(refferer til tegning i arkivet)

Lag 1: Sterilt homogent lag af grå silt. Aflejret ovenpå det rødbrune grusede undergrundsmateriale.

Lag 2: Lag med tynde striber af skiftevis mørkt gråbrunt let siltet tørv, lyst gråbrunt let siltet tørv og lyse striber af silt.

Lag 3: Mørkt gråbrunt meget humøst siltet materiale med en del mindre sten, trækul og knogler. Laget er meget kompakt. Grænsen til Lag 4 er meget diffus.

Lag 4: Gråbrunt humøst siltet materiale med en del småsten og knogler samt lidt trækul. En del rødder når ned i laget. Laget er svært at afgrænse fra Lag 3 og Lag 5.

Lag 5: Gråbrunt og lyst gråbrunt humøst sandet materiale med mange rødder og enkelte nister af mørkt brungråt humøst sandet materiale.. Der findes i laget enkelte knogler og trækulsnister. Laget er svært at adskille fra lag 4 og lag 6. De øverste ca. 5cm af laget kan være tørvevækst uden human påvirkning. Efter bosættelsens ophør.

Lag 6: Tørvelag. Rødbrun let siltet tørv.

Grøftens sydlige profil. Bemærk de mange porøse rødgyldne knoglestykker i de nederste lag.

Fundmaterialet var generelt sparsomt. Knoglerne i møddingen er generelt meget dårligt bevaret. Enkelte knogler kunne umiddelbart identificeres. Iblant disse var større rørknogler fra får og sæl og tand fra sæl. Blandt de øvrige fund var små fedtstensfragmenter, forrustede jerngenstande og en enkelt slagge. Der blev udtaget trækulsprøver fra profilen i grøften. Det blev forsøgt at finde trækulsmateriale fra specielt de øvre og de nedre lag i møddingen. Det kan ikke udelukkes, at der kan have foregået frostaktivitet i møddingen, men dette kunne ikke iagttages under udgravningen af møddingslagene. Lagene, der generelt var meget homogene og svære at fortolke, virkede uforstyrrede og trækulsprøver burde give en reel datering af de enkelte lag.

Ø64; 60V2-IV-612; Innoqquaassaq Udgravning 2007

Introduktion

Det norrøne gårdsanlæg ved Innoqquaassaq ligger på et fladt kystforland mellem en mindre elv mod nord og den store gletcherelv mod syd. Havet borteroderer de gletcheraflejrte sedimenter umiddelbart nedenfor gårdanlægget og har skabt en særdeles stejl kystskrænt i hvilken der blev fundet bl.a. lag med brændte knogler og trækul i de eksponerede profiler umiddelbart under den moderne væksthorisont. Det kan ikke afvises at dele af et tidligere opdyrkningsegnet kystforland kan være forsvundet som følge af kysterosion.

De store siltaflejringer i Kujalleq vanskeliggør sejladsen i området. Ved højvande kan man sejle direkte til kystskrænten nedenfor gården. Mens man ved lavvande ikke kan komme længere ind end til Ø63 på nordsiden af Kujalleq.

Bag gården rejser en brat fjeldvæg sig, mens to dale langs med de to elve byder på mulighed for at bevæge sig ind i indlandet. Elven mod syd kan ikke krydses, mens den mindre elv mod nord let kan krydses og byder på let adgang til de norrøne gårde på Nordsiden af Kujalleq.

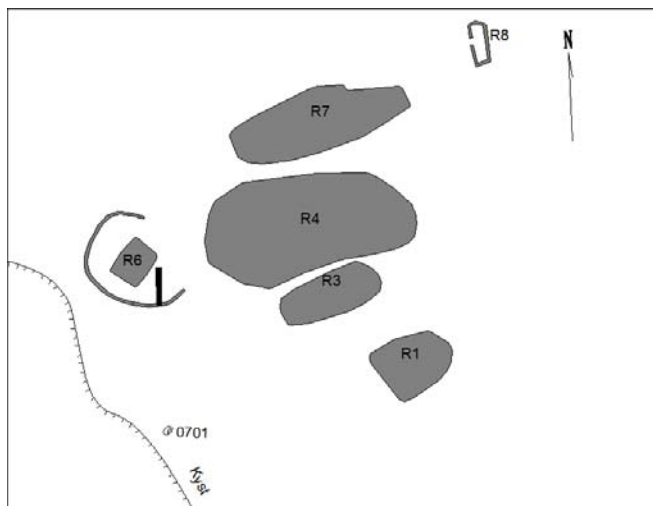
Årets udgravning blev koncentreret om kirkegården, hvor der blev åbnet en grøft på 8m². Den udflydende mødding fra boligtomten overlejrer også kirkegårdsdige og kirkegård. Så udgravningen i kirkegården medførte en uventet bonus i form af materiale fra udgravede møddingslag.

For Anlægsliste med anlægsbeskrivelser, fundliste, fotoliste og tegningsliste se Appendiks 2.

Ø64 Ruin 6

Den norrøne kirke, Ruin 6 er ca. 7,2m bred og 8,7m lang. Den ligger i den centrale del af ruingruppen kun godt 10 meter vest for den centrale boligtomt. Omkring kirken løber et cirkulært kirkegårdsdige, der umiddelbart kan følges ¾ af vejen omkring kirken mens det er meget utydeligt på den resterende del op mod den store boligtomt (Ruin 4) formentlig som følge af møddingens omfang. Kirkegårdsdiget har en indvendig diameter på ca. 10 meter og kirkegården har, fratrukket kirkens areal, således et areal på ca. 260m².

Målesystem

Den centrale del af Ø64 med angivelse af grøftens placering

Idet det forventedes, at intensiteten af skeletmateriale ville være størst på den sydlige del af kirkegården jf. tidlig norrøn begravelsesskik, placeredes udgravningsgrøften der.

Målesystemet blev udlagt med start syd for kirkediget i koordinaterne 500/500. Systemet blev udlagt N-S (efter kompas), stigende mod nord og øst, og udvidet over resten af tomten ved hjælp af Pythagoras' ligning.

Grøften, der kaldtes 1000, blev afsat i koordinaterne SV 499/502, SØ 500/502, NV 499/510, NØ 500/510. Dvs. at grøften var 1 m. bred og 8 m. lang. Således dækkede grøft 1000 over halvdelen af kirkediget og strakte sig mod nord til 2 m. syd for kirkens mur. Det blev

besluttet at udlægge grøft 1000 således, da der på denne måde opstod en skrå vinkel på kirke og dige. Dette blev gjort med baggrund i erfaringer fra udgravningen af Ø78 samt viden fra Tjodhildes

kirke om, at skeletterne kan påtræffes i tilnærmelsesvis rækker syd for kirken (Jørgensen 2001). Med den skrå vinkel, var der mulighed for at påtræffe et bredere spekter af knoglemateriale. Tiden tillod desværre ikke at åbne de sidste 2 meter op til kirkens formodede mur.

Metode

Fladen tegnedes i 1:20. Grøft 1000 flade samt anlæg ligeledes i 1:20. Profiltegning i 1:20. Der foreligger detailtegninger af A3 og A5 i 1:10. Nivellering af fladen blev foretaget dels med nivellerapparat, dels med galge, dels med indmålt søm og snorlibelle opsat nær grøft 1000. Fixpunkt afsat på stor sten for enden af ås NØ for kirken med GPS (se skitse i gravebog s.8.). Fixpunktet er mejslet i stenen og malet rødt.

Grøften blev aftørvet med spade og afrenset med ske (tørvelag ca. 10 cm. tykt, derudover ca. 15 cm. rod/vækstlag med kulturjord). De næste ca. 30 cm. afgravedes med skovl, da laget var et møddingslag. 12 spandfulde jord a 10 liter udgjorde et repræsentativt udsnit og soldes i 4 mm net. Yderligere 4 spandfulde a 10 liter hjemtages til soldning i 1 mm. net.

Ved fremkomst af anlæg udgravedes disse med ske, træpind og pensel.

A2 (kirkedige) samt A4 (tom grav) blev gravet i bund, mens de øvrige grave i henhold til projektformuleringen kun blev udgravet i det omfang, at knogler blev frilagt til tegning, fotografering samt prøveudtagning.

Fra det øjeblik knogler kom til syne bar udgraveren mundbind og handsker for at mindske evt. forurening af prøverne. Der blev jf. projektformuleringen både udtaget prøver til DNA-analyse samt til isotopanalyse. Fra flere anlæg blev desuden udtaget trækulsprøver.

Grøften blev undervejs jævnlige gået over med metaldetektor. Alle fund blev indmålt i tre dimensioner.

Vestprofilen i grøft 1000 afrensedes, sprayes med vand, fotodokumenteredes med og uden indmålte søm og tegnedes. Østprofilen afrensedes, sprayes med vand, fotodokumenteredes uden søm. Kun en nordlig del ved A3 blev tegnet, da profilen lignede vestprofilen, dog med færre sten fra kirkemurens kollaps.

Grøft 1000 opfyldes med sten og jord og tørv blev lagt tilbage.

Resultater

Under udgravningen blev registreret og dokumenteret en del af kirkegårdsdiget syd for kirken, hvilket var opbygget af store sten og horisontalt lagte tørv (se A2, T20). Der er udtaget en trækulsprøve fra dette (x33). Ligeledes blev en del af kirkemurens kollaps registreret. Fra den omtrentlige beliggenhed af resterne af kirkens tørvemur (in situ) lå sten fra muren som var faldet udad mod syd ca. 4 m. herfra. Kollapset bestod fortrinsvis af store granitsten, nogle på op til 60x80

Grav A5 med hestekæbe og genbegravede knogler

cm. Under tørv fremkom et ca. 20 cm. tykt møddingslag (A1), hvori der var gode bevaringsforhold for dyreknoget. Laget indeholdt desuden fedtstensskår, klinkknagler af jern samt keramik (x1, x2, x3, x4, x5). Der er udtaget to trækulsprøver i laget hhv. i bund- og topniveau (x35, x36). Der blev hjemtaget 40 liter jord til soldning, foruden fund fra den jord der blev soldet på lokaliteten (se A1, x37, x38, x39, x40). Umiddelbart under møddingslaget kunne observeres et tyndt ældre vækstlag med en smule trækul, muligvis et landnamslag (se T 20). Der er udtaget en trækulsprøve fra dette (x34).

Derudover fremkom tre grave, hvoraf kun to indeholdt knoglemateriale.

Grav A5, der i fladen sås som en oval nedgravning på ca. 55x30 cm., indeholdt et skeletteret voksent individ, samt et stykke af kæben fra en hest. Disse knogler var meget velbevarede med intakt overflade. Der blev udtaget tre knogleprøver til DNA- og isotopanalyser (x11, x12, x13). Dyrekæben blev tillige hjemtaget (x27). Desuden blev der taget en trækulsprøve fra denne grav

Kirkegårdsdige med stensatte sider set fra vest

(x25). Der er i denne grav formentlig tale om en genbegravelse, idet de humane knogler lå samlede, som i et bundt og ikke i nogen anatomisk orden. Den anden grav A3, indeholdt mindst to individer, et barn og en voksen. Knoglerne i denne grav var væsentligt dårligere bevarede og havde en porøs overflade samt en smøragtig struktur. Der blev udtaget en kindtand fra barneskelettet til DNA-analyse (x23) samt en isotoprøve fra et voksent individ (x29). Knoglerne i denne grav lå tilsyneladende heller ikke i anatomisk orden. Der er tillige udtaget tre trækulsprøver i graven (x20, x26, x30). I denne grav blev desuden gjort fund af

fire fragmenterede, eller hele jernnagler, heraf to med bevaret træ (x14, x18, x21, x28). Graven fremstod forstyrret, muligvis er der også her tale om genbegravelser. Graven havde tilnærmelsesvis lige sider i NV-SØ retning. Dens øvrige dimensioner kunne ikke registreres, dog synes knoglerne at forefindes på en mod NØ nedadskrånende side med et fald på 25 cm.

A4 formodes at være en tom grav. Denne skærer det tidligere omtalte landnamslag. Der er gjort fund af en dyrekogle i fylden (x8).

I forbindelse med udgravningen på denne lokalitet, blev der desuden åbnet et mindre felt på ca. 0,5 gange 0,5 m. for påvisning af et formodet landnamslag. Profiltegning T12 samt x16 dokumenterer dette. Desuden blev der observeret kulturlag i skrænten ned mod fjorden, dokumenteret ved fotos CKM4348, CKM4349 samt CKM4350.

Der blev ikke iagttaget spor efter frostaktivitet eller andre forstyrrelse, hverken i forbindelse med grøften i kirkegården eller i forbindelse med det lille hul med landnamslaget. Datering af trækulsprøver dels fra landnamslaget dels fra de øvre lag i møddingen burde derfor kunne give en idé om gårdens funktionstid.

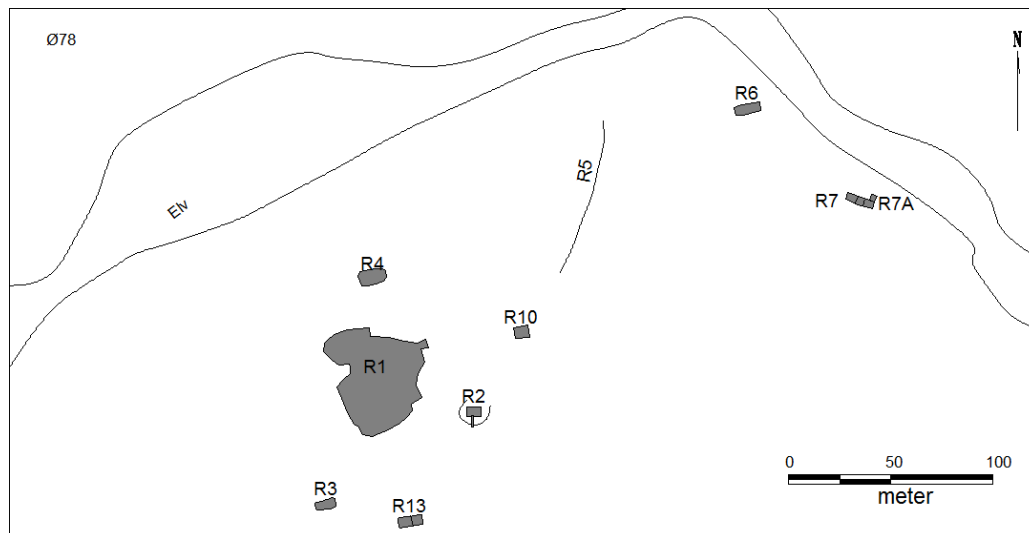

Ø78; 60V2-IV-585; Equaluit; Udgravning 2007

Introduktion

Det norrøne gårdsanlæg ved Equaluit ligger spredt i en større dal mellem bugten i Igaliku Fjord og søen Tasersuaq. Der blev ved årets udgravning åbnet i alt tre grøfter på lokaliteten. Gårdsanlægget er et af de tre større gårdsanlæg med kirke i området. Der blev ved årets undersøgelse åbnet tre grøfter på stedet. En i kirkegårde og to i møddingen omkring boligtomten.

For anlægslister, fundlister, fotolister og tegninsglister se Appendiks 3.

Den centrale del af gårdsanlægget Ø78- Udgravningerne er foretaget i forbindelse med Ruin 1 og Ruin 2

Kirkegården

Kirken ligger centralt i gårdsanlægget godt 25m fra boligtomten. Fåreholderens traktorvej løber umiddelbart syd for kirkegårdsdiget uden at forstyrre dette.

Kirken måler ca. 6m i længden og 4,5m i bredden. Det cirkulære kirkegårdsdige har en indvendig diameter på ca. 7,5m. Kirken er meget sammenstyrtet med mange sten i fladen. Kirkegårdsdiget kan følges som svage konturer omkring ¾ dele af vejen rundt om kirken. Kirkegårdens areal er således på omkring 115m².

Målesystem:

Indledningsvist anlagdes et metrisk, omtrent N-S orienteret (orienteret efter kompas uden kompensering for magnetisk afvigelse) målesystem med x-akse stigende imod øst og y-aksen stigende imod nord. Punktet 500/500 valgtes som målesystemets udgangspunkt og der udvidedes herfra til resten af ruingruppen. Grundet mangelfuldt udgravningsmateriel etableredes målesystemet næsten udelukkende med målebånd vha. af Pythagoras ligning, men efterprøvedes med afstandsmåling med nivellerapparat.

Højdefix og -nivelementer:

Punkt 499/500 på en jordfast klippe nær kirkegårdsdiget valgtes som højdefiks og tildeltes den arbitrære højdeværdi 2000 (20m), ud fra hvilken alle følgende nivelementer foretoges. Punktet 499/500 mejsledes ind i klippen og blev markeret med rød maling. Ved senere måling med to forskellige trykhøjdemålere fandtes den faktiske højde på højdefikspunktet at ligge ca.18 m. over højvandsmærket (gennemsnittet af de to divergerende målinger på henholdsvis 15 og 20 meter).

Daglig nivellering foretoges dels med nivellerapparat, dels med en galge opsat nær udgravningsgrøften. Bemærk at under fladenivellering af tomterne anførtes målingerne af tidsmæssige grunde ikke på plantegningerne. I stedet tildeltes målepunkterne fortløbende numre, en arbitrær højde blev taget på disse punkter, hvilke så efterfølgende blev omregnet i forhold til højdefiks i Microsoft Excel. Disse nivellementer forefindes i excel og mapinfo-format.

Metode

Det var jvf. projektformuleringen på forhånd besluttet at begrænse undersøgelsen til udgravningen af en 1 m bred grøft spændende fra kirkegårdsdiget til selve kirkens tørvemur på sydsiden af kirkegården. I det der er forventeligt, at den sydlige del af kirkegården, ifølge norrøn, tidligkristelig begravelsesskik, vil frembyde det største antal grave, var det med denne placering tilsigtet at fremdrage det størst mulige skeletmateriale til udtagelse af isotop- og DNA-prøver, samt tillige at afdække og dokumentere kirkegårdsdiget og selve kirkens tørvemurskonstruktion.

Efter plantegning (se T1-5, 7-11) og fotodokumentation (NAM5586-5593, 5600-5605) af kirkegårdstomten, anlagdes således en omtrent N-S orienteret, 1 m bred grøft, i følgende og i gravebogen benævnt ”grøft 500”, liggende omtrent radiært på det runde kirkegårdsdige og løbende fra dette til selve kirken i tomtens centrum over ca. 5,65 m. Grøften aftørvedes med spade og tørvestykkerne lagdes til side med henblik på den afsluttende reetablering af tomten (se projektformulering).

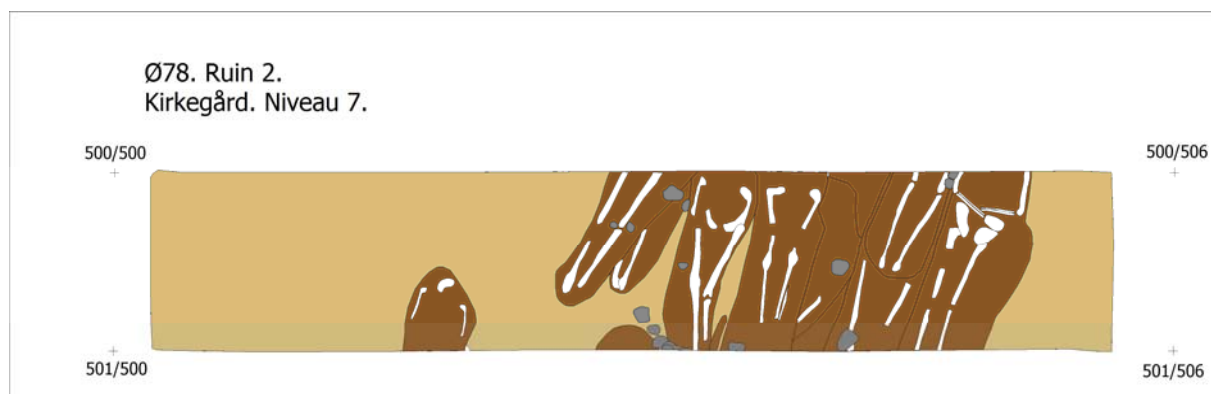
Den fortsatte udgravning blev foretaget i hele grøftens udstrækning med graveske i 5 cm's niveauer (i fundtomme områder dog med skovl), mens der indledningsvist plantegnedes i målestoksforhold 1:20 for hver 10 cm (se T6, 13-14, 16-20, 22), for at dokumentere gravene og deres indbyrdes horisontale stratigrafi. Ved fremkomsten af de første grave med bevaret skeletmateriale var det dog umuligt at fortsætte denne udgravningsmetode, idet gravene, jf. projektformuleringen, ikke måtte forstyrres yderligere end afdækning og prøveudtagelse. Efter endt sådant arbejde, efterladtes gravene således, den næste grave afdækkedes etc. Løbende blev grøften gået over med metaldetektor og udslag blev markeret med søm i fladen, for senere at blive udgravet. Alle fremdragne fund (se fundliste) fra gravfyld og grave blev indmålt i tre dimensioner i forhold til målesystem og højdefiks. En række trækulsprøver til C-14 datering udtoges som fund uden indmåling, men blev i stedet blot henført til anlæg og niv.

I de grave, hvor skeletmaterialet fremstod gunstigt til at udtagelse af prøver til DNA-analyse af knoglerne, påførtes straks efter de første knogler var fremkommet, sterile handsker og ansigtsmaske (se CKM4155-4156, NAM5611-5612), hvorefter en knogleprøve udtoges. Herefter blotlagdes graven i hele dens, inden for grøften, tilgængelige udstrækning, den fotodokumenteredes og detailtegnedes i målestoksforholdet 1:10 (se T20 og T22). Herefter udtoges, hvis knoglerne vurderedes egnede, en prøve til isotop analyse. Grundet knoglernes dårlige bevaringstilstand og smøragtige beskaffenhed, udtoges knogleprøverne til både isotop- og DNA-analyse ved at udskære et stykke knogle med en tynd graveske og presse en fundæske af plastik ned over stykket, der herefter kunne optages med jord. Samme metode anvendtes til optagelse af prøver af træstykker til dendrokronologisk analyse (se anlægsbeskrivelse A13, A15).

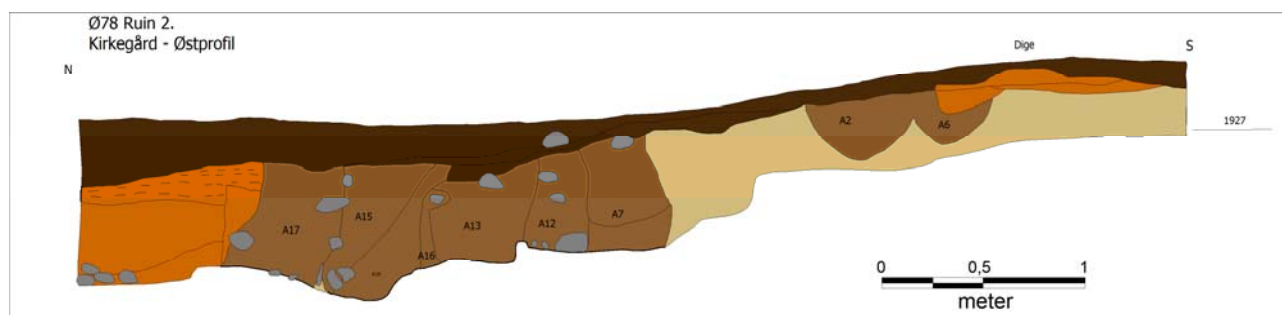
Inden kirkegårdstomten reetableredes, fotodokumenteredes både den vestlige og østlige profil, i den vestliges tilfælde i en serie fotos med overlappende målepunkter (CKM4204, 4208-4210, 4218-4219, 4231-4234), således at et langt profilfotografi muligt kan laves med fotobehandlingsprogram. De to profiler tegnedes herefter i målestoksforhold 1:10 (T21 og T23), for at dokumentere de vertikale stratigrafiske forhold gravene indbyrdes.

Udgravningsresultater

Udgravningen af grøft 500 på Ø78 ruin 02 påviste 10, formentlig 12 (en grav uden bevarede knogler, en andet en muligt forstyrret grav), VNV-ØSØ orienterede jordfæstegrave, heraf i 8 tilfælde den østlige halvdel (fodenden) af graven. I gravene fandtes skeletmateriale fra mindst 11 individer (en af gravene var en dobbeltgrav), heraf 2 påviseligt børn (i begge tilfælde blev tænder hjemtaget til mulig aldersbestemmelse). Knoglerne var i alle tilfælde yderst dårligt bevarede, smøragtige og nogle steder nær helt opløste, formentlig pga. af den meget grusede/stenede jord med stor vandgennemstrømning. Alligevel kunne knogleprøver til isotop- og DNA-analyse udtages fra henholdsvis 5 og 2 individer (se fundliste). I to af gravene fandtes endvidere dele af "trækister" eller træplanker på anden vis anvendt ved begravelsen. Således foreligger fra nogle af gravene (A14/18, A13) både knogle-, trækuls og dendrokronologiske prøver til evt. sammenlignende datering.

Nederste niveau af kirkegården.

Den østlige profil med angivelse af gravene (lyst brune områder) og bygningsstrukturer hhv. kirke og kirkegårdsdige (orange områder).

Den meget ensartede placering af gravene med benenderne liggende ud for hinanden, antyder en vis systematik i begravelsesmønsteret. Noget lignende er observeret ved Tjodhildes Kirke ved Qassarsuk (Jørgensen 2001). Også den meget tætte placering af indtil flere grave, uden at de dog overlapper eller skærer hinanden i nogen nævneværdig grad, peger i retning af systematik ved gravlæggelserne, relativ stor samtidighed og respekt for de allerede eksisterende grave, der må have været markeret på overfladen. Det er end dog muligt, at flere grave kan have delt en skillevej (grundet plankernes placering og skråning, se T20) i form af de nævnte træplanker (se A-liste), som en form for "fællesgrave". For gravlæggelserne A14 og 18 er der i hvert fald med sikkerhed tale om to individer nedlagt i samme grav oven på og længdevis forskudt fra hinanden og adskilt af træplanker (se T20 og 22), selvom det naturligvis ikke lader sig bestemme, hvorvidt der er tale om to samtidige begravelser eller en genanvendelse af en allerede eksisterende grav, måske tilhørende et tidligere gravlagt familiemedlem. Da hverken af A14 eller 18 kunne afdækkes totalt, er det dog ligeledes svært at afgøre at redegøre videre for den forskudte placering af de to individer.

Påfaldende er også placeringen af 1, sikkert 2, barnegrave nær kirkegårdsdiget og kun nedgravet relativt lavt, mens alle de voksne individer ligger vel inden for diget og jo dybere desto nærmere kirkens mur.

Endelig bør det nævnes at såvel kirkegårdsdiget, som selve kirkens in situ bevarede tørvemur kunne påvises og dokumenteres såvel i fladen som i profil (se T20-21, 23, foto CKM4233-4234, 4239). Tørvemuren, ved hvilken graven A17 lå helt op til og til dels undergravede, var opført i den såkaldte strengur teknik, mens der under selve tørvekonstruktionen (se T18-19) fandtes en anden antropogen fyld, måske en form for fundament. Et tyndt brandlag i begge de to N-S løbende profiler (se T21-23, CKM4231-4234, 4238) viste også, at en form for afbrænding havde fundet sted efter kirkens kollaps, overlejret af vandaflejrede tørvelag, samt det nuværende tørve- og vækstlag.

Ø78. Møddingen.

Møddingen i forbindelse med boligtomten (Ruin 1) viste sig at være meget diffus. I området imellem selve hovedhuset og de mindre økonomibygninger blev påtruffet de bedste og dybeste møddingslag mens området umiddelbart nedenfor/vest for boligen er lagt ud som mark i dag og området øst for ikke viste møddingslag af betydning.

Målesystem

Målesystemet fra udgravningen på kirkegården blev udvidet til også at dække mødding og boligtomt.

Målesystemets X-akse stiger mod Øst og Y-aksen stiger mod nord. Målesystemet havde hovedlinjer i X= 491, Y=522 og Y=573. Nivellementer blev foretaget med en sigteplanshøjde på 170cm over højdefikspunktet på den store klippeblok ved kirken (indmålt til at være ca. 18m over højvandsmærket).

Metode

Det viste sig fra starten af svært at definere møddingen klart i forhold til den udflydende boligtomt. For at danne et billede af møddingens udstrækning blev der foretaget i alt 25 boreprøver på flere sider af boligtomten. Der blev herefter udlagt først en grøft på 1*2 meter nordvest for boligtomten i koordinatsættet 448/549,5 – 500/550,5 og senere udlagt et prøvehul på 1*1 meter nordøst for tomten i koordinatsættet 482/542-483-543. Grøfterne blev udlagt efter de mest gunstige boreprøver.

Boligtomt med angivelse af fortolkede rum og de to udgravede grøfter i møddingsområderne

De to grøfter blev gravet til undergrund med graveske og alt materialet fra de to grøfter blev vandsoldet i elven med et 4mm sold.

Resultater

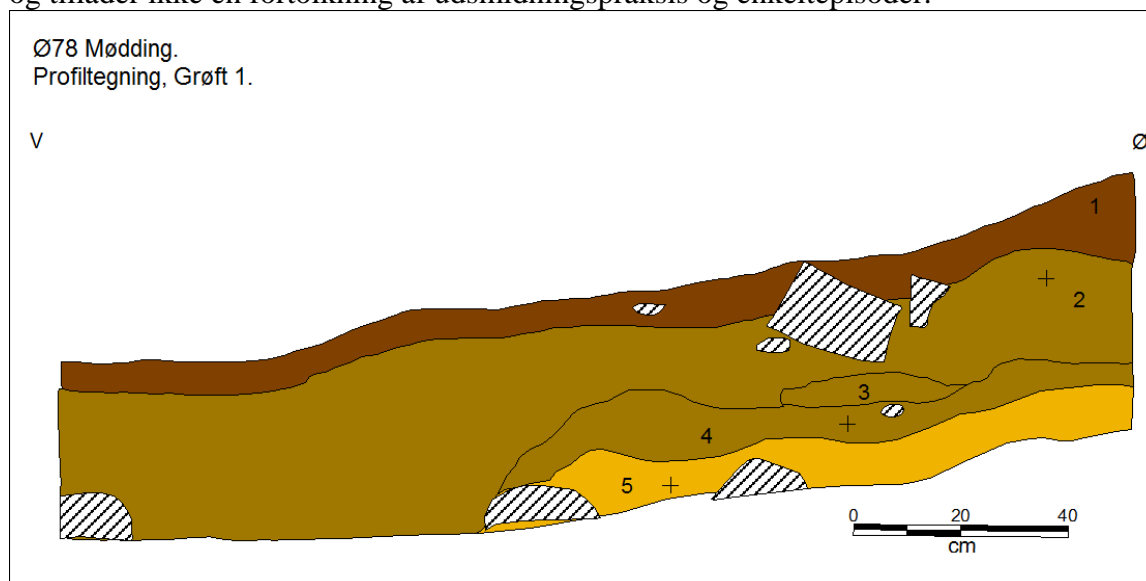
I området umiddelbart vest for boligen har fåreholderen opdyrket marker, hvilket muligvis har været med til at destruere møddingen. De bevarede møddingsområder er op til 50cm dybe. Der er på stedet en gruset undergrund opblandet med mange store sten. Det er sandsynligt at undergrunden er med til at skabe en stor vandgennemstrømning, der er med til at nedbryde specielt det organiske materiale i møddingen.

Der blev fundet enkelte jernfragmenter, heriblandt en nagle, og fragmenter fra en kam af tak eller ben. De få bevarede knogler (de fleste af dem brændte) var også interessante. Sæl dominerede, men der var også knogler fra større landpattedyr og en enkelt hvalknogle. Ellers blev der fundet mindre fedtstensfragmenter og et enkelt slibestensfragment.

Der blev udtaget en række trækulsprøver fra profilerne i de to grøfter. I begge tilfælde blev det forsøgt at finde prøver fra det øverste og nederste niveau af profilerne. Det kan ikke udelukkes at frostaktivitet kan have forekommet i møddingen. Men det er værd at bemærke, at der ikke blev fundet spor efter frostaktivitet i forbindelse med de to grøfter. Det virker derfor umiddelbart som om det udtagne trækul burde være godt til datering af de enkelte lag.

Grøft 1.

Grøft 1 var 2 gange 1 meter. Møddingen er her ikke mere end godt 40cm dyb. Kulturlagene ligger direkte henover den sterile grusede undergrund. Kulturlagene er meget homogene i deres struktur og tillader ikke en fortolkning af udsmidningspraksis og enkeltepisoder.

Lagbeskrivelse

- 1) Rodlag. Gråbrunt noget sandet muld.
- 2) Mørkt gråt/sort kulturlag af silt med inklusioner af tørve samt nister af trækul og knogler.
- 3) Store tørveinklusion. Tørve udlagt for at holde vinderosionen nede?
- 4) Linse af brunt tørve omblandet med mørkt gråt/sort silt.
- 5) Mørkt gråt/sort kulturlag af silt med inklusioner af tørve samt nister af trækul og knogler.
- 6) Rødbront gruset silt blandet med småsten. Steril undergrund.

Grøft 2.

Grøft 2 var 1 gange 1 meter. Kulturlaget nåede her en højde på i alt 50cm henover en let skrånende undergrund. Bevaringsforholdene var som i grøft 1. Og tillod ikke videre fortolkning.

Lagbeskrivelse lag 2.

(Refferer til Ø78, Ruin 1, Tegning 2.)

1) Rodlag. Gråbrunt noget sandet muld

2) Mørkt gråbrunt delvist sandet silt med partier af lyst gråbrune tørv og trækulsfragmenter. Mange store sten og enkelte knogler.

3) Som lag 2, men med flere nister af trækul

Boligtomt (det grønne område til venstre for den dyrkede mark) og kirketomt(nedenfor gruppen af mennesker) set fra den anden side af dalen.

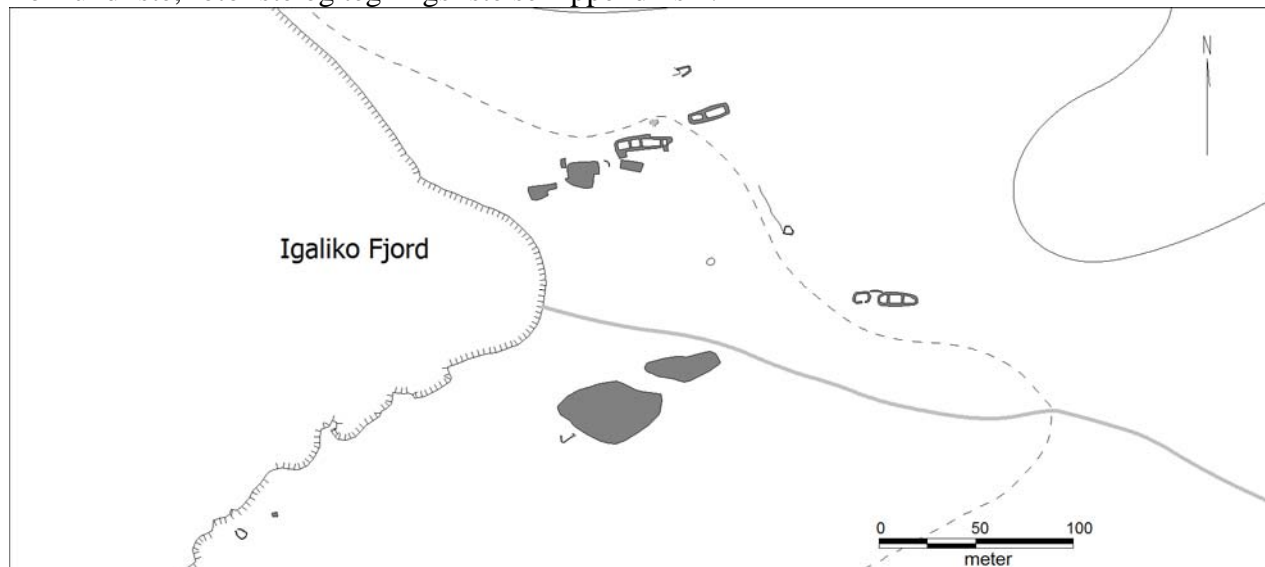
Ø172; 60V2-IV-593; Tatsip Ata Udgravning 2007

Introduktion

Ruinerne ved Tatsip Ata udgør en middelstor ruingruppe, der ligger i en mindre vig ud til Igaliko Fjord. Der er i ruingruppens bagland let adgang til den store sø Tasersuaq. Ruingruppen udgøres af en eller to boligtomter og en lang række mindre økonomibygninger samt flere folde.

Udgravningen blev foretaget nedenfor den største af boligtomterne, Ruin 10.

For fundliste, fotoliste og tegningsliste se Appendiks 4.

Oversigt over Ø172.

Målesystem

Målesystemet blev udlagt på tværs af boligomtens længderetning. Målesystemet afviger således med 45 grader i forhold til verdenshjørnerne med X-aksen stigende mod sydøst og Y-aksen stigende mod nordøst. Målesystemet havde hovedpunkt i grøftens nordlige hjørne i koordinaten 200/400. Fra grøften blev et målesystem udlagt der dækkede hele boligomtens med hovedlinjer i Y=400, Y=380 og Y=420. Målesystemet blev fæstet på den eksponerede klippe øst for boligomtens i punktet 234/400 og punktet 203/369.

Nivelleringen er foregået med en sigteplanshøjde på 174cm over punktet 203/369. Dette punkt er af tomtens og terrænet er angivet i hele cm under sigteplanshøjden. Et søm blev brugt til indnivellering af fund i grøften. Dette søm er indmålt til at være 240cm under sigteplanshøjden. Alle fund i grøften er således indmålt som antal hele centimeter under sigteplanshøjden -66cm.

Metode

Ved prøveborring viste møddingen umiddelbart nedenfor Ruin 10 sig at have særdeles gode bevaringsforhold. Der blev i første omgang udlagt en grøft på 1 gange 3 meter i møddingen. Da det viste sig muligt at definere lagene i møddingen fra hinanden ved afgravning og da bevaringsforholdene for knogler viste sig særligt gode blev det besluttet at udvide møddingen til 2 gange tre meter.

Efter aftørkning med spade foregik al udgravning med graveske: Til en start blev de øverste lag, lag 1 og lag 2 soldet igennem et 4mm net i fjorden. Derefter blev al jord soldet igennem et 1mm net i fjorden. Alle fund blev registreret lagvis og inddelt efter fundtype.

Resultater

Møddingen viste sig på det valgte sted at være lidt over 1m dyb og have særdeles gode bevaringsforhold for organisk materiale, specielt i de nedre lag. Møddingen ligger over naturligt aflejret tørvejord, der li et tyndt lag dækker den let skrånende undergrund. I møddingens øvre lag – Lag 1, Lag 2 og Lag 3 var der spor efter frostaktivitet i form af delvist polygonformede rødbrune

Polygonstrukturer i grøftens øverste lag.

aflejringer i det mørkere møddingsmateriale. Men i de underliggende lag var der ikke spor efter forstyrrelser. De fundbærende lag med gode organiske bevaringsforhold, lag 10, lag 11 og lag 12 virkede i komposition og aflejring som sporene efter én enkelt begivenhed. De store mængder af mindre kviste blandet med huggespån og mindre fragmenterede stykker træ kunne tyde på, at lagene stammer fra en udrydning af et gulvlag, med kviste strøet på gulvet. Det er værd at bemærke, at der fra de samme lag

kom mange mindre genstande som bennåle, kamfragmenter, ildslagningssten og fedtstensfragmenter. Lagene er i øvrigt karakteriseret ved næsten fuldstændigt at bestå af organisk materiale. Lagene er næppe dannet over længere tid, da man så måtte forvente at lagene ville være mere heterogene i komposition med aflejringer af silt o.lign..

De gode bevaringsforhold i møddingen førte til fremdragelsen af et store mængder knogler såvel som store mængder forarbejdet og uforarbejdet træ. Blandt knoglerne blev der fundet mange knogler fra sæl, får/ged og ko. Der blev ligeledes fundet både fugleknogler og hesteknogler. Der blev også fundet store mængder knogle fra hvalroskranier, hvilket overraskede, da gårdsanlægget ikke hører til blandt de største gårdsanlæg i fjorden. Meget interessant var også fundet af en enkelt ryghvirvel fra en laksefisk fundet i soldet. Det store knoglemateriale og de mange solderester er i skrivende stund ikke

færdigbehandlet, men de foreløbige resultater er lovende. Blandt de øvrige fund skal fremhæves fundet af slagger (X21). Slaggerne, der er forholdsvis tunge og kompakte kan stamme fra jernforarbejdning. Ellers blev der fremdraget en del kamfragmenter (X80 og X81) heraf nogle ornamenterede fragmenter (X69) og en del jerngenstande som et fragmenteret

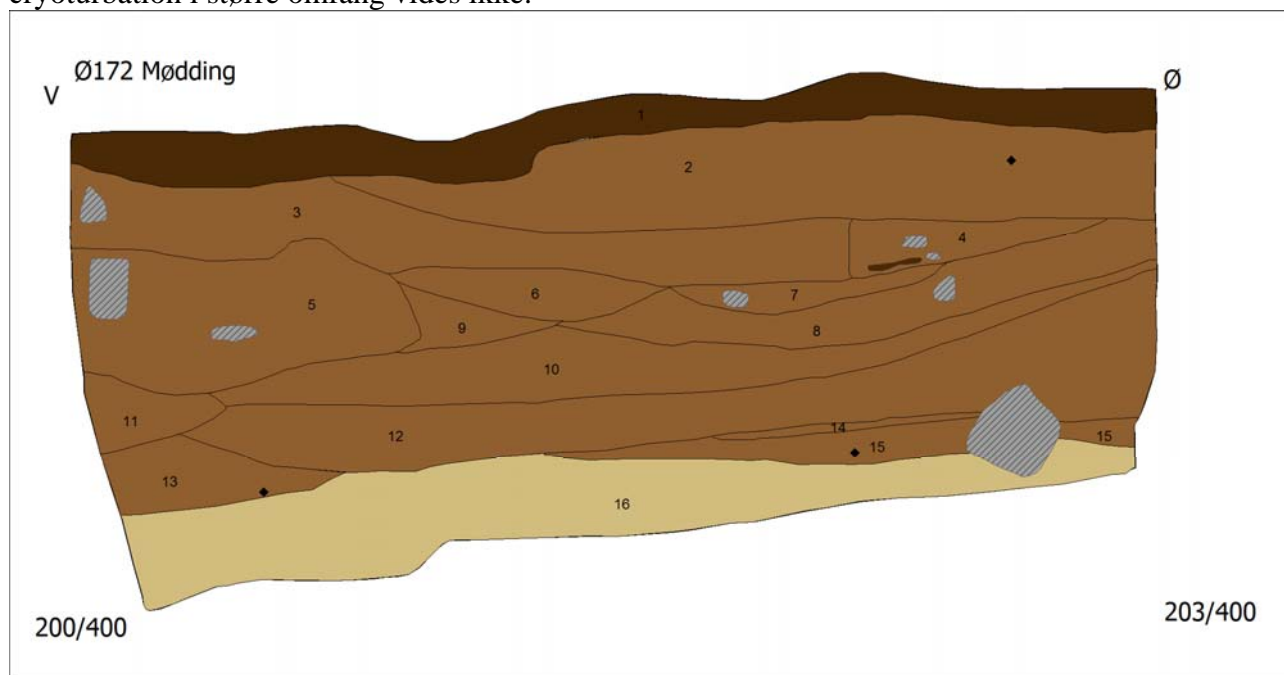

Lag 12. Laget bestod overvejende af organisk materiale

knivblad (X42) og flere nagler (f.eks., X23).

Blandt de velbevarede organiske genstande skal nævnes bennåle (X39 og X77), trænegler og forarbejdede planker. Det mere normale fundmateriale som fedtstensskår og slibesten forekom også i rigelig mængde i møddingen.

Hvad angår datering af lagene i møddingen er der næppe problemer med de nederste uforstyrrede lag. Lag 12 indeholder store mængder kviste, der kunne blive brugt til datering. Trækulsprøver udtaget i de øvre lag er mere usikre pga. den påviste frostaktivitet. Men hvorvidt dette har ført til cryoturbation i større omfang vides ikke.

Profilbeskrivelse

- 1) Heterogent lag af rødbrunt groft sandet silt med partier af tørv og trækulsfragmenter.
- 2) Gråbrunt groft sandet silt blandet op med gulbrunt tørv. Mange op til hovedstore sten. En del frostforstyrrelser.
- 3) Gråbrunt groft sandet silt blandet op med gulbrunt tørv. Mange op til hovedstore sten.
- 4) Mørkt gråt og enkelte steder sort sandet silt med organisk materiale (træ og knogler) samt trækul.
- 5) Rødligt gråbrunt groft sandet silt blandet op med gulbrunt tørv. Mange op til hovedstore sten. Laget er meget omblandet og forstyrret af frostaktivitet.
- 6) Mørkt gråt næsten sort lag af organisk materiale: trækul, knogle og træ.
- 7) Som lag 6 men lidt mere homogent.
- 8) Som lag 6 men lidt mere gråt og med partier af brune tørvefragmenter.
- 9) Som lag 6 men en smule mørkere.
- 10) Sort lag som næsten fuldstændigt består af organisk materiale med masser af træ og knogle. (Svarer til lag 12 i udgravningen/X-listen). De mange småkviste og spåner kunne tyde på, at laget stammer fra udrømningen af et gulvlag.
- 11) Lys grå linse med trækulsfyldt tørv, trækul og træ.
- 12) Som 10 omblandet med brunrødt tørvelag. (Svarer til udgravningens lag 14)
- 13) Mørkt gråbrunt tørvelag.
- 14) Omblandet tørvelag med gråbrune tørveklumper (Svarer til udgravningens lag 15)
- 15) Som lag 10 og lag 12. (Svarer til udgravningens lag 16).
- 16) Naturtørv. Oprindelig vækstflade henover grundfjeldet.

VII. Sammenfatning og diskussion

Årets feltarbejde bød på flere særdeles lovende resultater. Gravene på Ø64, med minimum én formentlig flere genbegravelser var særligt interessant. Graven med hestekæben kunne pege i retning af, at disse begravelser oprindeligt kunne have været hedenske. Møddingslagene sammesteds, der lå op til og overlejlrede kirkegårdsdiget, antyder at kirke og kirkegård gik ud af brug længe før gårdsanlægget selv. Alle disse foreløbige fortolkninger må dog afvente datering af de enkelte grave og møddingen.

Kirkegården på Ø78 var helt anderledes rig på grave. På de godt 5,5 m² var der ikke mindre end 13 begravelser. Gravene var i flere tilfælde anlagt umiddelbart over hinanden i flere lag. Den tætte begravelsestæthed kunne tyde på, at kirkegården på dette sted har været i brug gennem lang tid. I flere af gravene blev der fundet planker i siden og bunden af gravene. 7 af disse grave kan relateres til hinanden stratigrafisk.

Der er blevet udtaget materiale til C14-datering fra fire af området's gårdsanlæg. Der er i de tre af disse udtaget materiale både i de øverste og nederste lag i møddingerne. Med undtagelse af lidt frostaktivitet i toppen af møddingen på Ø172 er der ikke noget der tyder på, at møddingerne har været forstyrret af cryoturbation, menneskelig aktivitet eller lignende, og C14-prøverne må derfor anses for at være repræsentative for de lag de forekommer i.

Den foreløbige gennemgang af det store knoglemateriale fra Ø172 har afsløret flere spændende aspekter. Der blev bl.a. fundet svineknogler øverst i møddingen og fundet en knogle fra en fisk i laksefamilien. Blandt knoglerne blev der desuden fundet mange knogler fra hvalroskranier, hvilket tyder på en videreforarbejdning af hvalrostand på stedet.

På både Ø60 og Ø172 blev der fundet små slaggestykker i møddingslagene. Disse stykker kan stamme fra jernforarbejdning på pladserne og rejser. Det er interessant, at der i møddingerne fremkommer spor efter aktiviteter som ikke er direkte afledt af subsistensøkonomiske behov. Det var desuden interessant, at man på møddingen på Ø172 kan se enkeltbegivenheder afspejlet i de velbevarede lag. Blandt begivenhederne skal nævnes rydningen af gulvlag som ses afspejlet i de mange mindre kviste der blev fundet i lag 12.

I alt blev der foretaget prøveboringer i møddinger på 7 lokaliteter af hvilke kun den ene havde gode bevaringsforhold for organisk materiale. Hvis der skal fremdrages større knoglematerialer som parallel til materialet fra Ø172 må det derfor anbefales at foretage prøveboringer på flere lokaliteter forud for udgravning for at finde lokaliteterne med de bedste bevaringsforhold.

Appendiks 1 - Ø60.

Fotoliste			
Foto_nr	Or	Ini	Motiv
NAM5693	Øst	NAM	Nyåbnet grøft 200/200 set fra øst med Igaliku Fjord i baggrunden
NAM5751	Nord	NAM	Sydprofilen af grøft 200/200 set fra nord.
NAM5752	Nord	NAM	Sydprofilen af grøft 200/200 set fra nord.
NAM5753	Nord	NAM	Sydprofilen af grøft 200/200 set fra nord.
NAM5754	Nord	NAM	Sydprofilen af grøft 200/200 set fra nord.
NAM5755	Nord	NAM	Sydprofilen af grøft 200/200 set fra nord med graveske som målestok.

X_liste								
X_nr	X_koordinat	Y_koordinat	Z_koordinat	A_nr	T_nr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
1	200	200	0-20		0	Knogle		
2	201	200	0-20		0	Knogle		
3	200	200	20-40		0	Knogle		
4	201	200	20-40		0	Knogle		
5	200	200	20-40		0	Solderest		
6	201	200	20-40		0	Solderest		
7					0			

Appendiks 2 – Ø 64.

A-liste						
A_nr	X_nr	T_nr	Foto	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske bemærkninger
1	1,2,3,4 5,35,3 6,37,3 8,39,4 0	4,5	c4257, c4259,c42 64,c4266,c 4270	Møddingslag	Møddingslag i grøft 1000. Ca. 20 cm. tykt, forløbende i hele grøftens længde. Møddingslaget ligger over et tyndt gammelt vækstlag, der indeholder trækul, muligvis landnamslag. 12 spandfulde jord a 10 liter udgjorde et repræsentativt udsnit og soldedes i 4 mm net. Yderligere 4 spandfulde a 10 liter hjemtages til soldning i 1 mm. net. Der var gode bevaringsforhold for dyrekogler i laget, der desuden indeholdt fedtstensskår, klinknagler af jern samt keramik. Det er muligt, at laget strækker sig helt fra den nærliggende boligtomt (Ruin 1), dette er ikke påvist, men svagt antydnet på fladen.	Laget kunne observeres fra niv. 953- niv. 930. Overlappede A2, A3, A4 og A5. Under A6.
2	31,33	5,15, 20	c4244,c42 45,c4246,c 4247,c424 8,c4249,c4 302,c4303, c4304,c43 05	Kirkegårdsdige	Kirkegårdsdiget var opbygget af større sten i midten samt i den fremdragne nordlige side (og formodentlig også i sydlig side jf. sten set i fladen, T1). Mellem disse sten sås tydelige grålige og brune tørvelag i vest- samt østprofil. Den udgravede del af diget måler på tværs ca. 1 m.	En sten har tydeligvis været fjernet fra digets nordlige side før møddingslaget A1 er påfyldt (se T 15). Lå under A1.
3	6,7,9,1 0,15,1 7,18,1 9,20,2 1,22,2 3,24,2 6,28,2 9,30	15	c4261,c42 87,c4301,	Grav	Graven viste sig i fladen som et fyldskifte bestående af grå-gulligt silt med mange trækulsnistre og fra omk. niv. 940 mange dårligt bevarede, smøragtige knoglestumper og korte stykker af små rørkogler. Antallet af disse kogler steg gradvist nedefter. Omk. niv. 939 fandtes i gravens SØ hjørne et dårligt bevaret kranium tillige med en del kogler langs gravens sydside. Kun fund sporadisk i nordsiden, disse blev bortgravet. Udravningen kom således til at fremstå som en skråning skrånende nedefter mod N. Ved niv. 910 fandtes underkæben af et barn, hvoraf to tænder blev udtaget til DNA-analyse. Ved niv. 897 fandtes en femur fra et voksent individ, hvoraf der blev udtaget en prøve til isotopanalyse. Der er mindst to individer i graven. Ingen anatomisk orden, hvorfor der muligvis er tale om genbegravelse.	I gravens NØ hjørne kunne i de øverste 40 cm. observeres en særdeles trækulsholdig bræmme. Ligger under A1 og A6.
4	8	15,1 7,20	c4335,c43 37	Fyldskifte	Muligvis en grav. Set i fladen som lyst gult siltet grus m. småsten. Nedefter fandtes en del knytnevæstore sten og fyld m. trækulsnistre. Der blev ikke gjort fund af humane kogler. Anlægget er ikke	Skærer det mulige landnamslag (se A1 og T20). Direkte under

A-liste

A_nr	X_nr	T_nr	Foto	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske bemærkninger
					totaludgravet. Øverst i fylden blev fundet en dyrekogle.	A1.
5	11,12,13,25,27	15,19	c4283,c4285,c4298,c4299,c4300	Grav	Graven viste sig i fladen som lyst gult siltet grus med sortbrune linser og trækulsnistre. Tydeligt afgrænset som afrundet rektangulær form mod N og Ø, udflydende mod S og V. Nedgravningens længdeakse orienteret NV -SØ. Fund af 17 humane knogler i god bevaringstilstand samt et fragment af et dyrekranium (x27). Knogler er orienterede i overensstemmelse med nedgravningens længdeakse og skønnes på baggrund af den kompakte lejring at have været skeletterede på nedgravningstidspunktet. Det formodes at der kun er tale om et individ pga. dex-sin korrespondance. Der er tillige flere større sten Ø	Under A1.
6		4,20	c4338,c4339,c4340,c4341,c4342,c4353,c4354,c4355,c4356	Kirkemur/kollaps	Sten (fortrinsvis granit) i mange størrelser, dog hovedsagligt ca. 40x40 cm. Enkelte op til 80 cm. Strækker sig fra den formodede del af kirkens mur (tørverest) ca. 4 m. mod syd i den udgravede grøft 1000. I grøftens område blev stenene fjernet ved åbning og tilfældigt lagt tilbage efter endt udgravning. Stenene ligger på 10-12 cm. gammel overflade/muld.	Overlapper A1.

X-liste

X nr	A nr	T nr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
1	1	5	dyrekogle	Blandede dyreknogler	god bevaring
2	1		trækul		
3	1		fedtstensskår		
4	1		jern	klinknagler	
5	1		keramik		
6	3		jern	klinknagle	
7	3		knogle	dyr?	
8	4	15	dyrekogle		
9	3		knogle	del af dyrekranium?	lille stykke hjemtaget
10	3		knogle	fragment af rørkogle	ikke hjemtaget pga. dårlig bevaring
11	5	19	prøve	human knogle	til isotopanalyse
12	5	19	prøve	human knogle	til DNA-analyse
13	5	19	prøve	human knogle	til DNA-analyse
14	3		jern	nagle	med rest af bevaret træ
15	3		knogle	human	ikke hjemtaget pga. dårlig bevaring

X-liste

X nr	A nr	T nr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
16	gps		Jordprøve		fra formodet landnamslag, til mikromorfologi
17	3		Tand	human	krone
18	3		Jern	nagle	
19	3		Knogle	human	
20	3		trækulsprøve		fra NØ hjørne af A3
21	3		Jern	nagle	med bevaret træ
22	3		Knogle	human	
23	3		tand/prøve	molar og fortand	fra barn. Til DNA-analyse
24	3		Tand	molar	kun krone
25	5		Trækul		
26	3		Trækul		
27	5	19	DyreknoGLE	del af dyrekranium (hest)	fundet med humane knogler i A5
28	3		Jern	nagle	
29	3		Prøve	human knogle	til isotopanalyse
30	3		Trækul		
31	2	20	Dyretand		fra digeprofil
32	2	20	trækul		fra digeprofil, lige under dige i formodet vækstlag
33	2		trækul		
34		20	trækul		fra vestprofil i formodet landnamslag
35	1		trækul		bundniv. Møddingslag A1
36	1		trækul		topniv. Møddingslag A1
37	1		trækul		fra soldning
38	1		knogle	dyreknoGLE	fra soldning
39	1		fedtsten		fra soldning
40	1		metal		fra soldning

Fotoliste

Foto nr	Motiv	Set fra	Initialer
c4244	rundgang på kirkedige	Ø	LJ
c4245	kirkeruin, oversigtsfoto	NØ	LJ
c4246	kirkeruin, oversigtsfoto	SØ	LJ
c4248	kirkeruin, oversigtsfoto	SØ	LJ
c4249	kirkeruin, oversigtsfoto	N	LJ
c4253	kirkemurens kollaps set i vestprofil i grøft. Detail, nordlig del	Ø	LJ
c4254	kirkemurens kollaps set i vestprofil i grøft. Detail, midterste del	Ø	LJ
c4255	kirkemurens kollaps set i vestprofil i grøft. Detail, sydlig del	Ø	LJ
c4256	kollaps, oversigtsfoto	Ø	LJ
c4257	møddingslag ses på fladen. Strækker sig fra boligtomt til kirkegård	N	LJ
c4259	møddingslag ses på fladen. Strækker sig fra boligtomt til kirkegård	NV	LJ

Fotoliste

Foto nr	Motiv	Set fra	Initialer
c4261	fundfoto. Nagle x6, A3	-	PBH
c4264	fundfoto. Fedtstensskår x3, A1	-	PBH
c4266	fundfoto. Klinknagle+hoved x4, A1	-	PBH
c4270	fundfoto. Dyreknogle x1, A1	-	PBH
c4283	udtagning af DNA-prøve x3 i A5	N	LJ
c4285	udtagning af DNA-prøve x3 i A5	NV	LJ
c4287	x14 in situ	Ø	CKM
c4289	knogler (humane+dyr) in situ i A5	NØ	PBH
c4290	knogler (humane+dyr) in situ i A5	NØ	PBH
c4291	knogler (humane+dyr) in situ i A5	SØ	PBH
c4292	knogler (humane+dyr) in situ i A5	SØ	PBH
c4293	knogler (humane+dyr) in situ i A5, med tommestok	SØ	PBH
c4294	knogler (humane+dyr) in situ i A5, med tommestok	Ø	PBH
c4295	knogler (humane+dyr) in situ i A5, med tommestok	N	PBH
c4296	knogler (humane+dyr) in situ i A5, detail	N	PBH
c4297	knogler (humane+dyr) in situ i A5, detail	S	PBH
c4298	dyrekæbe i A5, detail	S	PBH
c4299	knogler (humane+dyr) in situ i A5, detail	S	PBH
c4300	knogler med spor efter prøvetagning	S	PBH
c4301	human underkæbe (barn). Tænder udtaget som DNA-prøve x23	S	CKM
c4302	kirkediget i profil (vestprofil)	Ø	LJ
c4303	kirkediget i profil (vestprofil)	Ø	LJ
c4304	kirkedigets opbygning med sten. Stenspor øverste venstre hjørne	S	LJ
c4305	kirkedigets opbygning med sten.	N	LJ
c4326	vestprofil (begyndende fra syd)	Ø	LJ
c4327	vestprofil	Ø	LJ
c4328	vestprofil	Ø	LJ
c4329	vestprofil	Ø	LJ
c4330	vestprofil med A4	Ø	LJ
c4331	vestprofil	Ø	LJ
c4332	vestprofil, indtil o. 499/508	Ø	LJ
c4333	vestprofil, begyndende fra syd 499/502 med søm i 499/503 og 499/504 + niv. 930+950	Ø	PBH
c4335	vestprofil. Søm i 499/505 og 499/506, niv. 930+950	Ø	PBH
c4336	vestprofil. Søm i 499/504 og 499/505, niv. 930+950	Ø	PBH
c4337	vestprofil. Søm i 499/506 og 499/507, niv. 970+950	Ø	PBH
c4338	vestprofil. Søm i 499/507 og 499/508,5, niv. 975+960	Ø	PBH
c4339	vestprofil. O. 499/508 (c4332)	Ø	PBH
c4340	vestprofil. fortsættende mod N	Ø	PBH
c4341	vestprofil. fortsættende mod N	Ø	PBH
c4342	vestprofil. Søm i 499/508,5 og 499/509,5, niv. 930+950	Ø	PBH
c4343	østprofil, begyndende S, fortsættende mod N	V	CKM
c4344	østprofil	V	CKM

Fotoliste

Foto nr	Motiv	Set fra	Initialer
c4345	østprofil	V	CKM
c4346	østprofil	V	CKM
c4348	anlæg E642007 01 07	V	CKM
c4349	anlæg E642007 01 07	V	CKM
c4350	anlæg E642007 01 07	S	CKM

T-liste

T nr	Type	Skala	Initialer	Dato	Bemærkninger
1	plan	1:20	CKM	5/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 494/498
10	plan	1:20	LJ	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 502/503
11	plan	1:20	LJ	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 502/508
12	plan	1:20	LJ	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 502/513 samt profil af formodet landnamslag (gps-punkt)
13	plan	1:20	LJ	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 502/518
14	plan	1:20	LJ	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 502/523
15	plan	1:20	PBH	9/8-07	grøft 1000, niv 3
16	plan	1:20	LJ	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 486/518
17	plan	1:20	CKM	12/8-07	grave A3, A4
18	plan	1:20	LJ	14/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 486/513
19	detail	1:10	PBH	15/8-07	A5, plan SV-koor. 499/503,8. A3
2	plan	1:20	CKM	5/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 494/503
20	profil	1:20	LJ	15/8-07	vestprofil, grønft 1000
21	profil	1:20	CKM	15/8-07	A3, østprofil
22	plan	1:20	PBH	15/8-07	overfladetegning SV-koor. 486/508
23	plan	1:20	PBH	15/8-07	overfladetegning SV-koor. 486/503
3	plan	1:20	CKM	5/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 494/508
4	plan	1:20	LJ	6/8-07	grøft 1000, niv 1
5	plan	1:20	LJ, PBH	8/8-07	grøft 1000, niv 2
6	plan	1:20	CKM	8/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 494/513
7	plan	1:20	CKM	8/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 494/518
8	plan	1:20	CKM	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 494/523
9	plan	1:20	LJ	9/8-07	kirketomt +dige i overfladeniv. SV-koor. 502/498

Appendiks 3 – Ø78

Ø78 Mødding

X_liste					
X_nr	Grøftnr	Lagnr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
1	1	2	Knogle		3 poser
2	1	2	Fedtsten		1 pose
3	1	2	Jern	Mindre fragment	1 pose
4	1	2	Knogle	2 kamfragmenter af tak eller ben	1 pose
5	1	2	Knogle		2 poser
6	1	2	Fedtsten		1 pose
7	1	2	Jern	Mindre fragment	1 pose
8	2	2	flint		1 pose
9	2	2	Knogle		2 poser
10	2	2	Jern		1 pose
11	2	2	Fedtsten		1 pose
12	2	2	Flint		1 pose
13	2	2	slibesten		1 pose
14	1	2	Trækul	udtaget til datering	1 pose
15	2	2	Trækul	udtaget til datering	1 pose
16	1	2	Trækul	udtaget til datering	1 pose
17	2	2	Trækul	udtaget til datering fra profil i 10cms dybde	1 pose
18	2	2	Trækul	udtaget til datering fra profil i ca. 50cms dybde	1 pose
19	2	2	Trækul	udtaget til datering i en dybde af ca. 20cm	1 pose
20	2	2	Trækul	udtaget til datering i en dybde af ca. 30cm	1 pose
21	2	2	Trækul	udtaget til datering i en dybde af ca. 40cm	1 pose
22	2	2	Trækul	udtaget til datering i en dybde af ca. 50cm	1 pose
23	1	2	Trækul	udtaget til datering i en dybde af ca. 12cm	1 pose
24	1	2	Trækul	udtaget til datering i en dybde af ca. 37cm	1 pose
25	1	2	Trækul	udtaget til datering i en dybde af ca. 30cm	1 pose

Fotoliste			
Foto_nr	Or	Ini	Motiv
ckm4102	øst	KS	Grøft 1 lag 2.
ckm4104	syd	KS	Grøft 1 lag 2
ckm4117	nord	KS	Færdigudgravet grøft nr. 2. med steril undergrund i bunden
ckm4118	nord	KS	Nordprofil af grøft nr. 2
ckm4119	nord	KS	Nordprofil grøft 1, østlige halvdel
ckm4120	nord	KS	Nordprofil grøft 1, østlige halvdel
ckm4121	nord	KS	Nordprofil grøft 1, vestlige halvdel
ckm4122	øst	KS	Østprofil grøft 1.
KS0763	øst	KS	Grøft 1 efter udgravning

Tegningsliste

T_nr	Mål	Indhold	Ini	Bemærkning
1	1:20	Nordprofil, Grøft 1	LF/KS	
2	1:20	Nordprofi, grøft 2	LF/KS	
3	1:100	Boligtomt	NAM	
4	1:100	Boligtomt	NAM	
5	1:100	Boligtomt	NAM	
6	1:100	Boligtomt	NAM	

Ø78 Kirkegård

A_liste

A_nr	X_nr	T-nr	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske Bemærkninger
1		6, 21, 23	Kirkegårdsdige	Kirkegårdsdiget kunne i fladen erkendes som en cirkulær (diameter ca. ? M), ca. 1 m bred, lav og udflydende vold omkransende kirkegård og kirke. Kun få steder kunne sten ses i fladen og enkelte steder var diget end dog næsten totalt borteroderet. Under overfladen kunne diget observeres lige under vækstlaget, hvor det i fladen aftegnede sig svagt som 3 op til hinanden stødende afgrænsede fyldskifter (se T6 nr. 2, 3, 4). Skønt disse 3 fyldskifter indledningsvist tolkedes som dige og to digegrøfter, er det nok kun det centrale fyldskifte nr.3 som er en sidste rest af det egentligt digeforløb (se stratigrafiske bemærkninger). I grøft 500's Ø-profil anes diget som enkelte linser af tørvefyld (T23 nr. 1,2,3), mens det i vestprofilen ikke lader sig udskille.	Indledningsvist tolkedes lagene T6 nr. 2,3,4 alle som en del af diget, men lagene 2 og 4 skal nok nærmere ses som senere udflydning fra diget, idet de (og diget) ellers vil overlejre gravene A2 og A6
2	4	13, 14	Mulig grav	Mulig barnegrav uden bevaret knogle. Anlægget fremstod omk. niv. 1937 som et enkelt, ensartet fyldskifte (se T13, nr.1), men omk. niv.1920 havde det delt sig i to adskillelige fyldskifter (se T14, nr.1 og 2). A2 blev herefter hurtigt mindre, indtil det var helt forsvundet ved niv.1911, uden spor af knogler. Omend A2 kan udgøre en konstruktionsdetalje i kirkegårdsdiget, er der dog efter alt sandsynlighed tale om en lille barnegrav, hvor de mere spinkle barneknogler ikke er bevaret, hvilket især synes plausibelt ved sammenligning med grav A6 (se denne).	Det var umuligt at adskille A2 og A6 såvel i fladen som i fylde på baggrund af gravfylden. Den meget ensartede gravfyld, samt deres beliggenhed tæt ved hinanden, sandsynliggør dog at disse to barnegrave er, hvis ikke helt, så dog relativt samtidige.
3	8, 11, 12, 13, 22	13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21	Grav	Østlig halvdel af jordfæstegrav m. delvist bevaret skelet liggende i udstrakt rygleje m. hovedet imod vest. Gravfylden i grav A3 fremstod som en homogen, distinkt fyld fra omk. niv.1927 (se T13, nr.1) og bevarede denne homogenitet indtil gravens skelet blev nået (ved ca. niv.1875-1890) nær gravens bundniv. Graven indeholdt de dårligt	A3 skærer A12, samt overlejrer A11, hvilkens gravfyld må være blevet næsten bortgravet under anlæggelsen af A3.

A_liste					
A_nr	X_nr	T-nr	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske Bemærkninger
				bevarede skeletrester (lårben, underben og fødder, se T20) af et voksent individ liggende i udstrakt rygleje med hovedet i vest. I fodenenden fremstod en sort, humøs fyld, formentlig ligfedt, opløst ligklæde etc. (se foto CKM4145-4146). En knogleprøve fra venstre femur udtoges til isotop-analyse/datering (x22).	
4	7, 14,	13, 14, 16, 17, 18	Gravfyld	Gravfyld fra flere forskellige grave. I første omgang opfattedes den forskelligartede fyld inden for to parallelle linier (se T14 og 16), som opblandet fyld i en enkelt grav. Det viste sig dog, at der var tale om gravfyld fra flere forskellige nedgravninger (A13, A14, A15, A16), deraf den meget heterogene fyld. Da de forskellige nedgravninger blev adskilt klart fra hinanden opgaves videre brug af A-nummeret. Af T14 fremgår det dog, hvordan de forskellige nedgravninger fordeler sig inden for A4.	
5		14, 16, 17, 18, 19, 21, 23	Tørvemur	Kirkens tørvemur. Fra omk. niv 1910 (se T14) stod kirkens tørvemur tydeligt aftegnet i fladen og kunne derfra følges helt til undergrunds-niv, ligesom den ligeledes kunne i begge profiler (se T21 og T23). Dette skyldes til dels grav A17 (se denne), først tolket som undergrund, men som viste sig at være en grav nedgravet direkte op af og delvist ind under, kirkemuren. Indtil omk. niv 1900 tegnede tørvemuren sig regulært med horisontalt liggende tørveskæringer, men kunne under dette niv. følges som en undergrundsagtig fyld, dog let humøs og med trækulsnistre, 20-25 cm under selve tørvekonstruktionen (se T21, T23 og foto CKM???.). Der kan være tale om en form for fundament eller indledende udjævning af overfladen?	
6	5, 6	13, 14, 22	Grav	Vestlig halvdel af jordfæstegrav m. enkelte meget dårligt bevarede knogler af individ liggende i udstrakt rygleje med hovedet imod vest (se T22, foto CKM4112-4113, 4115, 4123-4125). Indledningsvist observeredes et omtrent hesteskoformet, rødtligt omrids (x4), der tegnedes (T14) og fotograferedes (CKM4112-4113). Dette omrids viste sig i næste niv at være den opløste, smøragtige rest af et kranie. I samme niv viste sig også resterne af højre og venstre humerus, men derudover ingen andre knogler. Disse knogler tegnede (T22) og fotograferedes (CKM4123-4125). Omk. kraniet viste sig flere stumper af tandemalje (x5) og i håb om at	Det var umuligt at adskille A6 og A2 såvel i fladen som i profil på baggrund af gravfylden. Den meget ensartede gravfyld i gravene, samt deres beliggenhed tæt ved hinanden, sandsynliggør dog at disse to barnegrave er, hvis ikke helt, så dog relativt samtidige.

A_liste

A_nr	X_nr	T-nr	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske Bemærkninger
				finde en bevaret tand til DNA-analyse, udgravedes området forsigtigt med handsker og maske (NAM5611-5612). Kun emalje viste sig dog at være bevaret, om end tre kroner fra molarer, formentlig fra et barn da de ikke udviste nogle tegn på slid, kunne fremdrages.	
7	9, 15, 21	16, 17, 18, 19, 20, 21	Grav	Vestlige ende af jordfæstegrav. Grav A7 stod klart frem fra omk. niv 1907 og havde en ensartet, trækulsholdig fyld. Omk. niv 1879 ændredes fylden i nedgravningen (se T21) og umiddelbart herefter dukkede knogle frem, formentlig kranie (CKM4193-4194), selvom graven ikke udgravedes yderligere grundet projekt formuleringen.	Ifølge profiltegning T23, ser grav A7 ud til at skære grav A12, selvom dette dog ikke kunne erkendes i fladen. Det kan dog skyldes at grav A12 ikke var erkendt før ca. ved niv. 1883. Plantegning 16 viser A7 umiddelbart før erkendelsen af A12 og fremhæver muligheden for et overlap mellem de to grave, hvoraf A7 i så fald vil være den yngste.
8			Udgår		
9		18	Gravfyld	Beskrivelse omtrent som A10, bortset fra at A9's sydlige grænse hele tiden tegnede sig som en tydelig nedgravning, der tolkedes som en nedgravning til en grav (i så fald A12's)(se T18 og 20). Ved bunden af nedgravningen og da den sikre rene gravfyld m. knogle kunne observeres, omdøbtes nedgravningen til A12.	
10		18	Gravfyld	Omk. niv. 1883 stod det helt klart, at grøften rummede flere grave end først antaget, da flere nedgravninger nu stod tydeligt frem. De nu tydelige aftegninger i jorden tegnedes og tildeltes A-nr., heriblandt det nu erkendte A10, der før havde været tolket som undergrund. Ved bunden af nedgravningen, da den sikre rene gravfyld m. knogle kunne observeres og adskilles, omdøbtes nedgravning til A13.	
11		20, 21	Grav	Østlig halvdel af jordfæstegrav m. bevaret skelet liggende i udstrakt rygleje med hovedet imod vest. Ved bundniv af A3 fremstod pludseligt grav A11, der ikke før havde været erkendt, hvilket formentlig skyldes, at grav A11's nedgravning næsten totalt har fjernet grav A3's. Graven kunne grundet projekt formuleringen ikke afdækkes helt, men de afdækkede knogler (to underben), viser skelettets anatomisk placering. I østenden (fodenden) af graven kunne ses et humøst, organisk materiale af form omtrent som en halv skål m. fordybning	Grav A11 overlejres stratigrafisk af A12 og A3 (se T20)

A_liste

A_nr	X_nr	T-nr	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske Bemærkninger
				imod vest (foto CKM4148-4152). Der er formentlig tale om de helt opløste rester af fodknogler, ligfedt, ligeklæde etc.	
12	23	19, 20, 21, 23	Grav	Østlig halvdel af jordfærstegrav m. bevaret skelet liggende i udstrakt rygleje med hovedet imod vest. For anlæggets tidlige beskrivelse se A10. Som noget besynderligt lå denne person begravet med benene højere (omk. 10-15cm) end bækken og overkrop. Bækken og bækkenparti var bevaret som en mørk humøs aftegning, mere end som egentlig knogle, men tegnede sig dog alligevel tydeligt (se T20, foto CKM4163-4165, 4167). Ligeledes kun spor af underarmene observeres liggende lige ned langs kroppen. En knogleprøve til isotop/C-14-analyse (x23) udtoges fra skelettets højre femur.	I profilen (T12) var grav A12's stratigrafi noget utydelig, men observationer i fladen (T20), ikke modsagt af profilen, taler for at A12 overlejres af både grav A3 og A13, mens den selv skærer grav A11. Forholdet imellem grav A12 og A13 kan dog også være det, at de er næsten samtidige, idet grav A12 ligger helt op til planken i grav A13.
13	16, 17, 19, 24, 35	19, 20, 21, 23	Grav	Østlig halvdel af jordfæstegrav m. bevaret skelet liggende i udstrakt rygleje med hovedet imod vest. For anlæggets tidlige beskrivelse se A9. Langs den sydlige side af graven, spændende hele grøftens vidde, fandtes en planke, der skrånede imod nord ind under skelettet (se T20, foto NAM5642-5644). Planken kunne følges ca. 20 cm, godt 8-10 cm under skelettets niv, hvorefter udgravningsmetoden forhindrede at planken kunne afdækkes yderligere. I den østlige ende af graven (se T20), fandtes tillige en horisontalt liggende planke, imod syd stødende op til den skrånende planke og imod nord løben ind under skelettet. Disse planker kan være del af en form for kistekonstruktion. På gravens nordside kunne der dog ikke findes noget spor af en sådan kiste. Planken har dog med sikkerhed ikke hørt til den tilstødende grav A12. Den indbyrdes nære placering og ensartede orientering af gravene A13, 14 og 18 frembyder dog den mulighed, at der aldrig har været en nordside til "kisten" i grav A12, men at den i stedet har været adskilt fra gravlæggelserne A14/A18 ved plankerne langs disse. Der kunne således være tale om en slags genbrugelige grave (se A14/A18) med stor samtidighed. Ligesom de gravlagte i grav A14/18 ligger i to lag, kan det samme være tilfældet for A13 og den underliggende grav A16 (se denne) og måske skal alle disse ses i sammenhæng? En knogleprøve til isotop/C-14-analyse udtoges af skelettets venstre femur (x24), mens knogleprøver til	Grav A13 skærer eller er nær samtidig m. A12 og 14/18, mens den overlejrer A16

A_liste

A_nr	X_nr	T-nr	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske Bemærkninger
				DNA-analyse udtoges af både venstre og højre femur (x17, x19)(se T20). En prøve af planken langs gravens sydside udtoges til dendrokronologisk analyse (x35)	
14	20, 26, 31, 33	19, 20, 21	Grav	Østlig tredjedel af jordfæstegrav m. bevaret skelet liggende i udstrakt rygleje med hovedet imod vest. Graven tolkedes først som en del af A4 (se denne), men kunne fra ca. niv.1900 (T16) erkendes som et selvstændigt fyldskifte, om end nedgravningen hele tiden tolkedes som havende forbindelse med en østlig halvdel (A15) med en markant anderledes fyld, idet den nordlige grænse langs disse to anlæg, vedblev med at fremstå i en kontinuerlig, skarp linie til imod nord op til grav A17. Fra niv. 1846 trådte knoglerne tydeligt frem, fra lidt over knæet og nedefter. Samtidig fremkom der "kistespor" på begge sider af graven (se T20, foto CKM4174-4181). Efter afrensningen af disse, fremstod plankerne som jævnt skrånende væk fra hinanden (væk fra graven, den sydlige planke imod syd, den nordlige imod nord). Som det fremgår af T20 og foto CKM4195-4197 ligger skelettet i A14 midt i en kiste, der strækker ellers sig hen over hele grøften og det tænkte derfor, at den østlige halvdel (A15), kunne rumme endnu en begravelse. Et sådant et fremkom dog ikke udmiddelbart (se dog A15 og A18), men ved niv.1845 fremkom en "bund" til kisten i form af horisontalt liggende planker (se A15). En knogleprøve til isotop-analyse udtoges af skelettets højre tibia/fibula.	Grav A14 synes således sekundært at være nedgravet midt i en allerede tilstedeværende trækiste og derfor yngre end både A15 og A18. Eftersom A14 intetsteds havde fjernet "kiste-planerne" må den være relativt, hvis ikke helt, samtidig m. "kisten" og derfor A15 og A18, om end efterfølgende disse to. Forholdet imellem A14/15 og A17 er uvist, men de forekommer også meget samtidige, idet A17 intetsteds havde fjernet den nordlige "kiste-planke" til A14/15. Grav A14 synes akkurat at skære grav A16 (se denne).
15	25, 32, 34	19, 20, 23	Gravfyld	Nedgravning m. "kiste-plaker", dog uden skeletrester (se desuden beskrivelse for A4, A14 og A18). Nedgravningen sattes allerede fra omk. niv. 1808 i forbindelse med A14 (se denne). Ved omk. niv. 1979 fremstod A15 i fylden dog klart adskilt fra A14 (se T19), selvom grænsen imellem A14/15 og A17 var kontinuerlig tværs over grøften. Det forventedes at A15 ville vise sig som endnu en grav, men ved niv. 1845 fremkom horisontalt liggende planker imellem "kiste-plankerne" (T20, foto CKM4216-4217), uden at nogle knogler var observeret. Under udtagning af en prøve af den ene horisontalt planke til dendrokronologisk analyse (x34), viste sig dog knogle lige under planken (fra grav A18) og "kisten" rummede altså endnu en grav under A14 og A15.	A15 synes at være en gravfyld nedkastet efter begravelsen af skelettet i grav A18 og derefter delvist bortgravet ved gravlæggelsen af skelettet i A14.
16		20,	Grav	Hjørne af jordfæste grav m. en enkelt	Grav A16 er overlejret af

A_liste

A_nr	X_nr	T-nr	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske Bemærkninger
		21, 23		afdækket rørknogle. Under udgravningen af A13-15 fremkom under grav A13 endnu et distinkt fylidskifte og snart også en kraftig rørknogle (formentlig femur), men den af projektformuleringen bestemte udgravningsmetode tillod ikke en videre afdækning af denne grav og derfor en bestemmelse af knoglens art og position.	grav A13, men grundet den horisontalt liggende "kiste-planke" i A13, er det muligt at A16 skal tolkes som nær samtidig med A13, som det er tilfældet for A14/15 og A18. Grav A16 skæres syntes tillige at skæres af sidstnævnte tre anlæg, idet en serie af lag i profilen (se T21) formentlig hører til A16 og er skåret på begge sider.
17	27, 28, 29, 30	20, 21, 23	Grav	Østlig halvdel af jordfæstegrav m. bevarede skeletter (bækkenparti og underben, tand- og tandemalje) af to individer (en voksen og et barn) liggende i udstrakt rygleje med hovedet imod vest, den voksne med armene krydset over bækkenet og barnet liggende nord for den voksne med sit hoved ved dennes bækken (se T20). Knoglerne af barnet var yderst dårligt bevarede, men fund af tænder og tandemalje (x30) ved hoften af det voksne individ viser barnets placering i graven. Nedgravningen stod tydeligt frem fra omk. niv. 1907, men tolkedes i første omgang som undergrund (se T14) grundet fylden. Erkendtes dog senere som grav. Grav A17 er nedgravet helt op af og delvist ind under (se T21, 23) kirkens tørvemur og var delvist grunden til at muren og dens fundament (se A5) kunne følges helt til undergrunds-niv. To knogleprøver, henholdsvis til isotop- og til DNA-analyse (x27,28) udtoges af skelettets højre femur.	Grav A17 skærer intetsteds "kiste-plankerne" til A14/15 og 18, skønt disse grave ligger helt tæt op af hinanden. Dette antyder en stor samtidighed imellem gravene og grav A17 kan end dog have "delt" "kiste" m. A14/18, som det muligt også er tilfældet for A13 og A14/18. Grøft 500's vestprofil (T21) antyder at A17 i så fald kunne være den yngste af gravene, skønt dog profilen var yderst svær at tolke.
18		22	Grav	Østlig halvdel af jordfæstegrav m. bevaret skelet (underben) liggende i udstrakt rygleje, med hovedet imod vest og med bevarede "kiste-planker". Graven fandtes tilfældigt under udtagning af en træprøve i bunden af A15 (se denne), hvilken prøve også fjernede en del af skelettets venstre tibia/fibula (se T22). Graven kunne grundet projektformuleringen ikke afdækkes yderligere.	Grav A18 synes at være den første begravelse, efterfulgt af en opfyldning (A15) og derefter endnu en begravelse A14. Således deler A14 og A18 den samme nedgravning og "kiste", hvilket antyder en stor samtidighed. Grav A18 er formentlig også relativt samtidig med grav A17 (se denne), mens den akkurat synes at skære grav A16.
19		20	Grav(?)	Mulig skåret eller delvist bortgravet grav eller knogle nedlagt i forbindelse med opfyldningen af yngre grav (A12?). Under afrensning af vestprofilen fremkom i et niv. ca. 10-15 cm over A12 og A13 enkelte dårligt bevarede knoglestumper. Disse kan have	A19 kan evt. være blevet forstyrret ved anlæggelsen af grav A12 (se denne).

A_liste

A_nr	X_nr	T-nr	Anlægstype	Anlægsbeskrivelse	Stratigrafiske Bemærkninger
				forbindelse med knoglen i A20 (se denne), idet de befandt sig på samme niv. Noget egentligt fyldskifte til knoglestumperne kunne observeres i fladen eller profilen.	
20		20	Grav(?)	Mulig skåret eller delvist bortgravet grav eller knogle nedlagt i forbindelse med opfyldningen af yngre grav (A12?). Under udgravning af A12 fremkom resterne af en dårligt bevaret rørknogle, der hverken kunne knyttes til A12 el. A13. Denne skal måske i stedet knyttes til A19, der fandtes i samme niv. lidt over grav A12/A13. Også fylden lige omk. knoglen synes en anden end i det tilstødende grave.	A20 kan evt. være blevet forstyrret ved anlæggelsen af grav A12 (se denne).

Fotoliste

Foto_nr	Or	Ini	Motiv
CKM4095	SØ	CKM	Arbejdsfoto: Udlægning af målesystem over boligtomt Ø78 Ruin 01
CKM4096	S	CKM	Arbejdsfoto: Udlægning af målesystem over boligtomt Ø78 Ruin 01
CKM4097	S	CKM	Arbejdsfoto: Åbning og aftørvning af "grøft 500"
CKM4098	SV	CKM	Arbejdsfoto: Åbning og aftørvning af "grøft 500"
CKM4099	S	NAM	Arbejdsfoto: Åbning og aftørvning af "grøft 500"
CKM4100	S	NAM	Arbejdsfoto: Åbning og aftørvning af "grøft 500"
CKM4105	S	CKM	Grøft 500 m. bagvedliggende kirketomt
CKM4107	S	CKM	Grøft 500 m. bagvedliggende kirketomt
CKM4111	V	LJ	Arbejdsfoto: Mulig grav (A2/A6) i gøft 500
CKM4112	Ø	LJ	Kranie (næsten opløst) i grav A6
CKM4113	N	CKM	Kranie (næsten opløst) i grav A6 m. målestok
CKM4115	N	CKM	Kranie (næsten opløst) i grav A6 m. målestok
CKM4123	Ø	CKM	Grav A6's bund med rest af skelet
CKM4124	S	CKM	Grav A6's bund med rest af skelet
CKM4125	N	CKM	Grav A6's bund med rest af skelet m. målestok
CKM4127	SØ	CKM	Arbejdsfoto: Nivellering og tegning af ruin 01 og 02
CKM4128	NV	CKM	Arbejdsfoto: Udgravning under intermistisk "beduin-telt"
CKM4129	N	CKM	Arbejdsfoto: Udgravning under intermistisk "beduin-telt"
CKM4130	Ø	LJ	Arbejdsfoto: Udgravning under intermistisk "beduin-telt"
CKM4131	Ø	LJ	Arbejdsfoto: Udgravning under intermistisk "beduin-telt"
CKM4132	N (lod)	LJ	Grav A3 og A7 ved niv. 1890
CKM4133	V (lod)	LJ	Grav A3 og A7 ved niv. 1890
CKM4134	Ø (lod)	LJ	Arbejdsfoto: A4 ved niv. 1890
CKM4135	N	CKM	Arbejdsfoto: Udgravning af grønft 500
CKM4136	Ø	CKM	Arbejdsfoto: Udgravning af grav A3
CKM4137	Ø (lod)	LF	Grav A3 (og A11) m. målestok
CKM4138	Ø (lod)	LF	Grav A3 (og A11) m. målestok
CKM4140	S (lod)	LF	Grav A3 (og A11) m. målestok

Fotoliste

Foto_nr	Or	Ini	Motiv
CKM4141	SØ	LF	Grav A3 (og A11)
CKM4142	Ø (lod)	LF	Grav A3 (og A11)
CKM4143	Ø (lod)	LF	Grav A3 (og A11)
CKM4144	Ø (lod)	LF	Grav A3 (og A11)
CKM4145	Ø (lod)	LF	Detailfoto: Østlige del af A3
CKM4146	NØ	LF	Grav A3
CKM4147	N	LF	Arbejdsfoto: Tegning i grøft 500
CKM4148	SØ	LF	Detailfoto: Fodende af grav A11 med aflejring af opløst organisk materiale m. målestok
CKM4149	NØ	LF	Detailfoto: Fodende af grav A11 med aflejring af opløst organisk materiale m. målestok
CKM4150	Ø	LF	Fodende af grav A11 med aflejring af opløst organisk materiale m. A3 i baggrund
CKM4151	Ø	LF	Detailfoto: Fodende af grav A11 med aflejring af opløst organisk materiale
CKM4152	N	LF	Detailfoto: Fodende af grav A11 med aflejring af opløst organisk materiale
CKM4155	S	CKM	Arbejdsfoto: "steril" udgravning i grøft 500
CKM4156	S	CKM	Arbejdsfoto: "steril" udgravning i grøft 500
CKM4157	SV	CKM	Arbejdsfoto: Udtagning af prøver til DNA-analyse
CKM4158	SV	CKM	Arbejdsfoto: Udtagning af prøver til DNA-analyse
CKM4159	S	CKM	Arbejdsfoto: Grøft 500 under "beduin-telt"
CKM4163	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A12's bund m. skelet
CKM4164	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A12's bund m. skelet
CKM4165	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A12's bund m. skelet
CKM4167	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A12's bund m. skelet m. tommestok
CKM4168	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A13's bund m. skelet og "kistespor" imod syd
CKM4169	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A13's bund m. skelet og "kistespor" imod syd
CKM4171	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A13's bund m. skelet og "kistespor" imod syd
CKM4172	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A13's bund m. skelet og "kistespor" imod syd m. tommestok
CKM4173	N	LJ	Arbejdsfoto: "Arkæologiske overvejelser ved "beduin-teltet"
CKM4174	N	LJ	Detailfoto: "Kistespor" ved den sydlige grænse af A13 m. tommestok
CKM4175	S (lod)	LJ	Detailfoto: "Kistespor" ved den sydlige grænse af A13
CKM4176	N (lod)	CKM	Detailfoto: "Kistespor" ved den nordlige grænse af A15
CKM4177	N (lod)	CKM	Detailfoto: "Kistespor" ved den nordlige grænse af A15
CKM4178	N (lod)	CKM	Detailfoto: "Kistespor" ved den nordlige grænse af A15
CKM4179	N	CKM	Detailfoto: Afrenset "kiste"-planke ved den nordlige grænse af A15
CKM4180	N	CKM	Detailfoto: Afrenset "kiste"-planke ved den nordlige grænse af A15
CKM4181	N	CKM	Detailfoto: Afrenset "kiste"-planke ved den nordlige grænse af A15
CKM4183	N	CKM	Detailfoto: Afrenset "kiste"-planke ved den nordlige grænse af A15 m. tommestok
CKM4184	S	CKM	Arbejdsfoto: Grøft 500 efter "regn-afrensning"
CKM4185	S	CKM	Arbejdsfoto: Grøft 500 efter "regn-afrensning"
CKM4186	S	CKM	Arbejdsfoto: Udgravning under intermistisk "beduin-telt"
CKM4187	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A17's bund m. skeletter
CKM4188	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A17's bund m. skeletter
CKM4189	SV (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A17's bund m. skeletter

Fotoliste

Foto_nr	Or	Ini	Motiv
CKM4190	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A17's bund m. skeletter m. tommestok
CKM4191	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A17's bund m. skeletter
CKM4192	N	LJ	Arbejdsfoto: finafrensning i grøft 500
CKM4193	Ø (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A7 m. kranie-rest
CKM4194	V	CKM	Detailfoto: Grav A7 m. kranie-rest
CKM4195	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A14 m. skeletrest og A15 m. træplanker i sider og bund
CKM4196	SV	CKM	Detailfoto: Grav A14 m. skeletrest og A15 m. træplanker i sider og bund
CKM4197	S (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A14 m. skeletrest og A15 m. træplanker i sider og bund
CKM4198	N	CKM	Detailfoto: Grav A17, A14 og anlæg A15 m. bevarede træplanker
CKM4199	N	CKM	Detailfoto: Grav A17, A14 og anlæg A15 m. bevarede træplanker
CKM4200	S	CKM	Detailfoto: Sydlige side af "kiste-planken" til A14/A15
CKM4201	SV	CKM	Detailfoto: Sydlige side af "kiste-planken" til A14/A15
CKM4202	Lod	CKM	Detailfoto: X32
CKM4203	Lod	CKM	Detailfoto: X32
CKM4204	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 1 (se desuden gravebog s.14)
CKM4205	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500, sektion 2 (se desuden gravebog s.14)
CKM4206	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500, sektion 3 (se desuden gravebog s.14)
CKM4207	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 sektion 4 (se desuden gravebog s.14)
CKM4208	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 2 (se desuden gravebog s.14)
CKM4209	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 3 (se desuden gravebog s.14)
CKM4210	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 4 (se desuden gravebog s.14)
CKM4211	N (lod)	CKM	Detailfoto: Afrensede "kiste-planker" ved nordgrænse af grav A13
CKM4212	N (lod)	CKM	Detailfoto: Afrensede "kiste-planker" ved nordgrænse af grav A13
CKM4213	N (lod)	CKM	Detailfoto: Afrensede "kiste-planker" ved nordgrænse af grav A13
CKM4214	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500, sektion 5 (se desuden gravebog s.14)
CKM4215	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500, sektion 6 (se desuden gravebog s.14)
CKM4216	N (lod)	CKM	Detailfoto: Den afrensede "kistebund" i A15
CKM4217	N (lod)	CKM	Detailfoto: Den afrensede "kistebund" i A15
CKM4218	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 5 (se desuden gravebog s.14)
CKM4219	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 6 (se desuden gravebog s.14)
CKM4221	N (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A18 m. skelet
CKM4223	N (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A18 m. skelet
CKM4224	N (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A18 m. skelet
CKM4225	N (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A14/A18 m. skeletter
CKM4226	N (lod)	CKM	Detailfoto: Grav A14/A18 m. skeletter
CKM4227	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500, sektion 7 (se desuden gravebog s.14)
CKM4228	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500, sektion 8 (se desuden gravebog s.14)
CKM4229	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500, sektion 9-10 (se desuden gravebog s.14)
CKM4231	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 7 (se desuden gravebog s.14)
CKM4232	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 8 (se desuden gravebog s.14)
CKM4233	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 9 (se desuden gravebog s.14)
CKM4234	Ø	LJ	Profilmfoto: Vestprofil grøft 500 m. målesøm, sektion 10 (se desuden gravebog s.14)
CKM4235	V	LJ	Profilmfoto: Østprofil grøft 500, sydlige del
CKM4237	V	LJ	Profilmfoto: Østprofil grøft 500, midte imod sydlig del

Fotoliste

Foto_nr	Or	Ini	Motiv
CKM4238	V	LJ	Profilmfoto: Østprofil grøft 500, midte imod nordlige del
CKM4239	V	LJ	Profilmfoto: Østprofil grøft 500, nordlige del
CKM4240	SV	CKM	Arbejdsfoto: reetablering af grøft 500
CKM4241	SV	CKM	Arbejdsfoto: reetablering af grøft 500
CKM4242	V	CKM	Den reetablerede kirketomt
NAM5576	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5577	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5578	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5579	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5580	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5581	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5582	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 ruin 01
NAM5583	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5584	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5585	N	NAM	Arbejdsfoto: udlægning af målesystem og tegning af kirketomt
NAM5586	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5587	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5588	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5589	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5590	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5591	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5592	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5593	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5594	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 ruin 01
NAM5595	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 ruin 01
NAM5596	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt og boligtomt
NAM5599	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt og boligtomt
NAM5600	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5601	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5602	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5603	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5604	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5605	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 kirketomt
NAM5606	N	NAM	Oversigtsfoto: Ø78 ruin 01
NAM5610	S	NAM	Arbejdsfoto: Udgravning af grøft 500
NAM5611	S	NAM	Arbejdsfoto: "Steril" udgravning i grøft 500
NAM5612	S	NAM	Arbejdsfoto: "Steril" udgravning i grøft 500
NAM5638	N	NAM	Arbejdsfoto: Udgravning af grøft 500
NAM5639	N	NAM	Arbejdsfoto: Udgravning af grøft 500
NAM5640	N	NAM	Arbejdsfoto: Udgravning af grøft 500
NAM5641	N	NAM	Arbejdsfoto: Udgravning af grøft 500
NAM5642	N (lod)	CKM	Detailfoto: "kiste" i sydsiden af grav A13
NAM5643	N (lod)	CKM	Detailfoto: "kiste" i sydsiden af grav A13
NAM5644	N (lod)	CKM	Detailfoto: "kiste" i sydsiden af grav A13

Tegningsliste

T_nr	Mål	Indhold	Ini	Bemærkning
1	1:20	Kirketomt	CKM	
2	1:20	Kirketomt	CKM	
3	1:20	Kirketomt	CKM	
4	1:20	Kirketomt	CKM	
5	1:20	Kirketomt	CKM	
6	1:20	Grøft	LJ	Topniv efter aftørvning
7	1:20	Kirketomt	CKM	
8	1:20	Kirketomt	CKM	
9	1:20	Kirketomt	CKM	
10	1:20	Kirketomt	CKM	
11	1:20	Kirketomt	CKM	
12	1:50	Boligtomt	CKM	Ø78 Ruin 01
13	1:20	Grøft	CKM	Niv 1
14	1:20	Grøft	CKM, LJ	Niv 2
15		Udgår		
16	1:20	Grøft	LJ	Niv 3
17	1:20	Grøft	LJ, CKM	Niv 4
18	1:20	Grøft	LJ	Niv 5
19	1:20	Grøft	LJ	Niv 6
20	1:10	Grøft	LF, LJ, CKM	Niv m. afdækkede grave
21	1:20	V-Profil	LJ, CKM	
22	1:10	Grav A6, Grav A18	CKM	
23	1:20	Ø-profil	LJ, CKM	

X_liste

X_nr	X_koordinat	Y_koordinat	Z_koordinat	A_nr	T_nr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
1	500,29	505,43	1924			Jernnagle, metal	Korroderet klinknagle	Detektorfund fra gravfyld
2	500	505,27	1924			Jern	Korroderet nagle el. søm	Detektorfund fra gravfyld
3	500,38	504,56	1918			Naglehoved, jern	Korroderet naglehoved	Detektorfund fra gravfyld
4	500,56	501,9	1920	2	14	Knogle	Rødfarvet, smøragtigt kraniefragment (se foto CKM412-4113 og 4115)	Ikke hjemtaget pga. dårlig bevaringstilstand, men fotodokumenteret og tegnet
5	500,66	501,63	1913	6	15	Tandemalje	Tandemalje og krone fra kraniet i grav A6	

X_liste

X_n r	X_koordinat	Y_koordinat	Z_koordinat	A_n r	T_n r	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
6	500,89	501,9	1912	6		Trækul	Trækulsprøve fra grav A6	
7	500,88	503,84	1906	4		Trækul	Trækulsprøve fra opblandet gravfyld (se anlægsbeskrivelser)	
8	500,4	503,36	1907	3		Trækul	Trækulsprøve fra grav A3	
9			1907	7		Trækul	Trækulsprøve fra grav A7	Ikke indmålt
10	509,56	503,68	1899	8		Trækul	Trækulsprøve fra fyldskifte A8 (udgår, se anlægsliste)	
11			1902	3		Trækul	Trækulsprøve fra grav A3	Ikke indmålt
12				3		Trækul	Trækulsprøve fra grav A3	Ikke indmålt
13	500,2	503,26	1978	3		Trækul	Trækulsprøve fra grav A3 fra fylden lige over skelettet	
14			1880	4		Trækul	Trækulsprøve fra opblandet gravfyld (se anlægsbeskrivelse)	Ikke indmålt
15	500,9	502,86	1874	7		Trækul	Trækulsprøve fra grav A7	
16			1873	13		Trækul	Trækulsprøve fra grav A13	Ikke indmålt
17	500,48	503,88	1864	13	20	Knogleprøve, steril	Knogleprøve til DNA-analyse udtaget af venstre femur af A.L. Johansen	
18			1868	14		Trækul	Trækulsprøve fra grav A14	Ikke indmålt
19	500,34	503,75	1860	13	20	Knogleprøve	Knogleprøve til DNA-analyse udtaget af højre femur af A.L. Johansen	
20			1865	14		Trækul	Trækulsprøve fra grav A14	Ikke indmålt
21			1873	7		Trækul	Trækulsprøve fra grav A7	Ikke indmålt
22			1879	3	20	Knogleprøve	Knogleprøve til isotopanalyse udtaget af venstre femur	Tegnet, ikke indmålt

X_liste

X_n r	X_koordinat	Y_koordinat	Z_koordinat	A_n r	T_n r	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
23			1872	12	20	Knogleprøve	Knogleprøve til isotopanalyse udtaget af højre femur	Tegnet, ikke indmålt
24			1862	13	20	Knogleprøve	Knogleprøve til isotopanalyse udtaget af venstre femur	Tegnet, ikke indmålt
25			1859	15		Trækul	Trækulsprøve fra fyldskifte A15	Ikke indmålt
26			1854	14		Trækul	Trækulsprøve fra grav A14	Ikke indmålt
27	500,53	504,71	1855	17	20	Knogleprøve	Knogleprøve til DNA-analyse udtaget af højre femur af A.L. Johansen	
28	500,53	504,69	1855	17	20	Knogleprøve	Knogleprøve til isotopanalyse udtaget af højre femur	
29			1855	17		Trækul	Trækulsprøve fra grav A17 ved skeletniveau	
30	500,38	505,13	1863	17		Tand	Tandfragmenter fra et barn	
31			1846	14		Trækul	Trækulsprøve fra grav A14 ved skeletniveau	
32	500,8	504,5	1855	15	20	Nagle?, jern	Korroderet jernstump, evt. knagle fra kiste eller planke	
33	500,23	504,45	1849	14	20	Knogleprøve	Knogleprøve til isotopanalyse udtaget af højre tibia/fibula	
34			1845	15	22	Træprøve	Prøve af træplanke til dendrokronologisk datering/C-14 datering udtaget af fyldskifte A15	Tegnet, ikke indmålt
35				13		Træprøve	Prøve af træplanke til dendrokronologisk datering/C-14 datering udtaget af planke i A13's søndre side	Ikke indmålt

Appendiks 4 – Ø172

X_liste				
X_nr	Lagnr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
1	1	Knogle		1 Pose
2	1	Trækul		1 pose
3	1	Solderest		1 pose fra to soldede spande
4	1	Fedtsten	Fragmenterede stykker heraf et stykke fra en teenvægt	1 pose
5	1	Fedtsten	Fragmenterede stykker	1 pose
6	2	Knogle		2 poser
7	2	Slibesten	Fragmenteret slibesten	1 pose
8	2	Fedtsten	2 fedstensfrsagmenter. Heraf en med spor efter gennemboring (reparation?)	1 pose
9	2	Solderest		2 poser fra fem soldede spande
10	2	Trækul		1 pose
11	3	Knogle		3 poser
12	3	Jern	Jernnagle	1 pose
13	3	Sandsten	frammenteret sandsten	1 pose
14	3	Trækul		1 pose
15	3	Fedtsten	3 fedtstensfragmenter	1 pose
16	3	Slibesten	slibesten, 1 fragment	1 pose
17	3	Solderest		1 pose med solderester fra 6 spande
18	4	Trækul		1 pose
19	4	Knogle		2 poser
20	4	Flint	1 flintestensafslag	1 pose
21	4	slagge		1 pose
22	4	slibesten	1 slibestensfragment	1 pose
23	4	Jern	1 jernnagle med naglehovede	1 pose
24	4	Fedtsten	fedtstensfragmenter	1 pose
25	4	Solderest		3 poser med solderester efter 35 1/2 spand
26	3	Knogle	Lille fragmenteret stykke knogle med linjeornamentik	1 pose
27	5	Knogle		3 poser
28	5	Fedtsten	fragment af en tenvægt af fedtsten	1 pose
29	5	Jern	Jernnagle, fragment	1 pose
30	5	Fedtsten	fragmenteret fedtsten	1 pose
31	5	Slagge	Slagge	1 pose
32	5	Trækul	Trækul og træstykker	1 pose
33	5	Solderest		3 poser med solderester efter 33 spande
34	6	Knogle		1 pose
35	6	Fedtsten	Fedtsten. Fragment af en vævevægt.	1 pose
36	6	Fedtsten	fedtstensfragmenter	1 pose

X_liste

X_nr	Lagnr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
37	6	Trækul	Trækul og træfragmenter	1 pose
38	6	Solderest		2 poser med solderester efter 16 spande
39	7	Knogle	Lille bennål. Acm long og 3-4mm bred med spids ende	1 pose
40	7	Fedtsten	Fragment fra fedtstenskar. Ornamenteret med linjeornamenter langs kanten	1 pose. Indmålt 58cm under søm
41	7	Fedtsten	Fragment fra fedtstenskar med reparationshuller. Med afsæt til fod eller låg?	1 pose
42	7	Jern	Jernfragment, formentlig fra knivsblad.	1 pose
43	7	Fedtsten	fedtstensfragmenter	1 pose
44	7	Slibesten	Fragment af sandsten	1 pose
45	7	Træ/trækul		1 pose
46	7	Knogle		3 poser
47	7	Solderest		9 poser med solderester fra 90 spande
48	8	Knogle		1 pose
49	8	Trækul/træ		1 pose
50	8	Fedtsten	fedtstensfragment af randskår med hul	1 pose
51	8	Jern	2 jernfragmenter; fra jernnagler?	1 pose
52	8	Solderest		1 pose med solderest fra 5 spande
53	9	Trækul	Trækul og træ	2 poser
54	9	Fedtsten	Fedtstensfragmenter	1 pose
55	9	Knogle		2 poser
56	9	Fedtsten	Fedtstensskår fra kar. Med hul. Formentlig genbrugt som vævevægt.	1 pose
57	9	Solderest		7 poser med solderest fra 65 spande
58	10	Knogle		1 pose
59	10	Fedtsten	Fedtstensfragmenter	1 pose
60	10	Trækul/træ		1 pose
61	10	Solderest		1 pose med solderest fra 8 spande
62		Solderest		Oprensning under lag 9 Ikke henført til lag. 1 pose med solderest fra 4 spande
63	11	Solderest		3 poser med solderest fra 35 spande
64	11	Knogle		1 pose
65	11	træ/trækul		1 pose
66	11	Fedtsten	2 fedtstensfragmenter	1 pose
67	11	Jern	jernnagle	1 pose
68	11	Fedtsten	Fedtstensstykke formet som en nagle	1 pose
69	12	Knogle	Fragmenter af benkam med ornamentik	1 pose
70	12	Slibesten	Slibestensfragment med hul	1 pose
71	13	Bearbejdet træ	Bearbejdet træ frasorteret under udgravning	1 pose

X_liste				
X_nr	Lagnr	Fundtype	Fundbeskrivelse	Bemærkninger
72	12	Knogle		6 poser
73	12	Træ		6 poser
74	12	Sten	Forskellige stenfragmenter. Flintesten, sandsten og fedtsten	1 pose
75	12	Bearbejdet træ	Bearbejdet træ frasorteret under udgravning	2 poser
76	12	Bearbejdet træ	Træplanke, let bøjet i den ene ende.	1 pose
77	12	Knogle	Bennål	
78	12	Bearbejdet træ	Bearbejdet træ frasorteret under udgravning; heriblandt en tilspidset genstand	1 pose
79	12	Fedtsten	netsynk af fedtsten.	
80	12	Knogle/tak	Kamfragmenter af knogle eller tak.	1 pose
81	12	Knogle/tak	Kamfragmenter af knogle eller tak.	1 pose
82	12	Solderest		16 poser med solderest efter 84 spande (ikke 100%soldet)
83	13	Træ		1 pose
84	13	Knogle		1 pose
85	14	Knogle		1 pose
86	14	Træ		1 pose
87	14	Bearbejdet træ	Bearbejdet træ frasorteret under udgravning	1 pose
88	14	Sten	1 stykke fedtsten 1 stykke sandsten	1 pose
89	15	Knogle		1 pose
90	15	Træ		1 pose
91	16	Knogle		1 pose
92	16	Træ		1 pose
93		Knogle	Løsfund uden kontekst	Løsfund uden kontekst; 1 pose
94	13	Solderest		1 pose med solderest efter 7 spande.
95	14	Solderest		1 pose med solderest efter 12spande.
96	15	Solderest		1 pose med solderest efter 1 spand
97	16	Solderest		1 pose med solderest efter 4 spande. Ikke 100% soldet.

Fotoliste			
Foto_nr	Or	Ini	Motiv
KS0815	vest	KS	Arbejdsfoto
KS0816		KS	Arbejdsfoto
KS0817		KS	Arbejdsfoto
KS0818		KS	Arbejdsfoto
KS0820		KS	Arbejdsfoto

Fotoliste

Foto_nr	Or	Ini	Motiv
KS0821		KS	Arbejdsfoto
KS0822	øst	KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0823		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0824		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0825		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0826		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0827		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0828		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0829		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0830		KS	Lag 2 og 3 afrenset
KS0835		KS	Arbejdsfoto
KS0837		KS	Grøften udvides
KS0838		KS	Grøften udvides
KS0839		KS	Grøften udvides
KS0840		KS	Grøften udvides
KS0841		KS	Grøften udvides
KS0842		KS	Grøften udvides
KS0843		KS	Grøften udvides
KS0844		KS	Grøften udvides
KS0845	vest	KS	Lag 5, 6, 7 og 8 blotlagt
KS0846	nord	KS	Lag 5, 6, 7 og 8 blotlagt
KS0866		KS	Arbejdsfoto
KS0867		KS	Arbejdsfoto
KS0868		KS	Arbejdsfoto
KS0869		KS	Arbejdsfoto
KS0870		KS	Arbejdsfoto
KS0871		KS	Arbejdsfoto
KS0872		KS	Arbejdsfoto
KS0873		LF	Arbejdsfoto
KS0874		LF	Arbejdsfoto
KS0875		LF	Arbejdsfoto
KS0896		KS	Arbejdsfoto
KS0911		LF	Arbejdsfoto
KS1006		KS	Lag 12, nærbillede
KS1007		KS	Lag 12, nærbillede
KS1008		KS	Lag 12, nærbillede
KS1009		KS	Lag 12, nærbillede
KS1010		KS	Lag 12, nærbillede

Fotoliste

Foto_nr	Or	Ini	Motiv
KS1011		KS	Lag 12, nærbillede
KS1017		KS	Lag 12, nærbillede
KS1018		KS	Lag 12, nærbillede
KS1019		KS	Lag 12, nærbillede
KS1020		KS	Lag 12, nærbillede
KS1021		KS	Lag 12, nærbillede
KS1022		KS	Lag 12, nærbillede
KS1023		KS	Lag 12, nærbillede
KS1024		KS	Lag 12, nærbillede
KS1025		KS	Lag 12, nærbillede
KS1026		KS	Lag 12, nærbillede
KS1027		KS	Lag 12, nærbillede
KS1028		KS	Lag 12, nærbillede
KS1029		KS	Lag 12, nærbillede
KS1030		KS	Lag 12, nærbillede
KS1031		KS	Lag 12, nærbillede
KS1032		KS	Lag 12, nærbillede
KS1033		KS	Lag 12, nærbillede
KS1042		KS	Lag 12, nærbillede
KS1053	Nord	KS	Nordprofil
KS1054	Nord	KS	Nordprofil
KS1055	Nord	KS	Nordprofil
KS1056	Nord	KS	Nordprofil
KS1057	Nord	KS	Nordprofil
KS1058	Nord	KS	Nordprofil
KS1059	Nord	KS	Nordprofil
KS1060	Nord	KS	Nordprofil
KS1061	Nord	KS	Nordprofil
KS1062	Nord	KS	Nordprofil
KS1063	Nord	KS	Nordprofil
KS1064	Nord	KS	Nordprofil
KS1065	Nord	KS	Nordprofil
KS1066	Nord	KS	Nordprofil
KS1067	Nord	KS	Nordprofil
KS1068	Nord	KS	Nordprofil
KS1069	Nord	KS	Grøften efter endt udgravning
KS1070	Nord	KS	Grøften efter endt udgravning
KS1071	Vest	KS	Grøften efter endt udgravning
KS1072	Vest	KS	Grøften efter endt udgravning
KS1073	Vest	KS	Grøften efter endt udgravning
KS1075	nordøst	KS	Grøften efter endt udgravning

Fotoliste

Foto_nr	Or	Ini	Motiv
NAM5757	Nord	KS	Nordprofil
NAM5758	Nord	KS	Nordprofil
NAM5759	Nord	KS	Nordprofil
NAM5760	Nord	KS	Nordprofil
NAM5761	Nord	KS	Nordprofil
NAM5762	Nord	KS	Nordprofil
NAM5763	Nord	KS	Nordprofil
NAM5764	Nord	KS	Nordprofil
NAM5765	Nord	KS	Nordprofil
NAM5766	Nord	KS	Nordprofil
NAM5767	Nord	KS	Nordprofil
NAM5768	Nord	KS	Nordprofil
NAM5769	Nord	KS	Nordprofil
NAM5770	Nord	KS	Nordprofil
NAM5771	Nord	KS	Nordprofil
NAM5772	Nord	KS	Nordprofil

Tegningsliste

T_nr	Mål	Indhold	Ini	Bemærkning
1	1:10	Nordprofil af grøft	KS/LF	
2	1:50	Boligtomt, konturer	NAM	
3	1:50	Boligtomt, konturer	NAM	